

บรรณานุกรมคัดสรร

งานปรัชญาประวัติศาสตร์, ประวัติศาสตร์นิพนธ์, วิธีการทางประวัติศาสตร์ และ สถานภาพการศึกษาประวัติศาสตร์: พ.ศ. 2515 - ปัจจุบัน¹

ธนาภษ เดชพาวุฒิกุล*

การทำบรรณานุกรมรวบรวมรายชื่องานวิชาการเป็นกระบวนการทางวิชาการที่มีมาอย่างสม่ำเสมอ โดยปกติกิจกรรมดังกล่าวเป็นภารกิจของสถาบันการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานวิจัยต่างๆ จุดประสงค์ในการรวบรวมมักเป็นไปเพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าทางการศึกษาและเพื่อสะดวกต่อบุคคลทั่วไปในการใช้ข้อมูล บางกรณีการรวบรวมเป็นไปเพื่อทราบถึงสถานะขององค์ความรู้ที่มีอยู่ในขณะนั้นๆ เพื่อมุ่งประโยชน์ในการกำหนดแนวทางการศึกษาและวิจัยที่จะมีต่อไปในอนาคต

ในสาขาประวัติศาสตร์ การรวบรวมรายชื่องานวิชาการได้มีมาอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ทั้งหัวข้อและขอบเขตในการรวบรวมเองก็มีความหลากหลาย เช่น บรรณานุกรมรายชื่อวิทยานิพนธ์สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งภาควิชาประวัติศาสตร์ในแต่ละมหาวิทยาลัยจัดทำอย่างสม่ำเสมอ บรรณานุกรมรวมรายชื่องานประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การรวบรวมรายชื่องานวิชาการในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับ ปรัชญาประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์นิพนธ์ และวิธีการทางประวัติศาสตร์ยังเป็นเรื่องที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน

ผู้รวบรวมพิจารณาว่าเป็นโอกาสดีที่จะมีการรวบรวมงานในหัวข้อดังกล่าวขึ้นสักครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ นอกจากจะก่อประโยชน์ในเรื่องความสะดวกที่จะพึงมีต่อ

ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์และผู้สนใจอื่นๆ แล้ว การรวบรวม ยังอาจช่วยให้เราทราบถึงพัฒนาการทางด้านภูมิปัญญาของวงวิชาการประวัติศาสตร์ไทยด้วยอีกประการหนึ่ง

ขอบเขตการรวบรวม

ในที่นี้ เป็นการรวมงานวิชาการประวัติศาสตร์ในหัวข้อ “ปรัชญาประวัติศาสตร์-ประวัติศาสตร์นิพนธ์-วิธีการทางประวัติศาสตร์ และสถานภาพการศึกษา” ตั้งแต่ พ.ศ. 2515 - ปัจจุบัน (2546) ในงาน 3 กลุ่ม คือ วิทยานิพนธ์ หนังสือ และบทความ² โดยยึดงานที่มีการพิมพ์เผยแพร่เป็นทางการและในวงกว้างเป็นหลัก โดยเฉพาะที่ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทวารสาร จุลสาร และหนังสือ ส่วนงานบางชิ้นที่มีความสำคัญและมีการอ้างอิงถึงมาก แม้จะไม่มีกรจัดพิมพ์เผยแพร่ในวงกว้าง เช่น เอกสารประกอบการสัมมนา ก็จรวบรวมได้ด้วย อนึ่ง การรวบรวมครั้งนี้เป็นไปในลักษณะงานคัดสรร (selected) ฉะนั้น จึงมิได้มุ่งแสดงรายชื่อของงานทั้งหมดในวงวิชาการประวัติศาสตร์ที่เป็นภาษาไทย

ในการนำเสนองาน ผู้รวบรวมแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก เป็นส่วนของ “บรรณานุกรม” และส่วนที่ 2 คือ “ตารางแสดงลำดับเวลาการจัดพิมพ์” ของงานชิ้นสำคัญ โดยในส่วนที่สองนี้ผู้รวบรวมได้เสนอสถานภาพการศึกษาโดยสังเขปไว้ด้วย

*นิสิตปริญญาโท ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹ผู้รวบรวมขอขอบคุณ ผศ. ดร. ชวกริต ชุมวัฒน์นะ สำหรับข้อชี้แนะหลายประการในการปรับปรุงงาน และขอขอบคุณ คุณปฐม ตาคะนันท์ และคุณปิยชาติ สิงห์ดี สำหรับการแนะนำรายชื่องานวิชาการหลายชิ้นซึ่งผู้รวบรวมไม่เคยทราบมาก่อน และคุณอาวุธ วีระเอก สำหรับข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์มาก ข้อผิดพลาดใดๆ ในงานชิ้นนี้ล้วนเป็นความรับผิดชอบของผู้รวบรวมแต่ผู้เดียว

²โดยที่งานบางส่วนจะระบุปีที่พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก (ทางการ) ไว้ในเชิงอรรถ

วิทยานิพนธ์

- จิราบุษ โสภาก. (2542). **บันทึกเรื่องผู้หญิงในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย**. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาประวัติศาสตร์). คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิรพล เกตุจุมพล. (2539). **การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างขององค์ความรู้ ของกลุ่มชนชั้นนำสยามรุ่นใหม่ พ.ศ. 2367-2468 (ศึกษากรณีการชำระพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-4)**. วิทยานิพนธ์ (อ.ม.) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐฉิณี ภาสะพงศ์. (2538). **ปรัชญาประวัติศาสตร์ของขงจื้อ**. วิทยานิพนธ์ (อ.ม.) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นาฏวิภา ชลิตานนท์. (2522). **วิวัฒนาการของการเขียนประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น**. วิทยานิพนธ์ (อ.ม.) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปกรณ ทรวงม่วง. (2539). **การวิเคราะห์พงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับหอสมุดวชิรญาณ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์ไทย) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรชัย คุ่มทวีพร. (2529). **แบบการอธิบายในพระนิพนธ์ทางประวัติศาสตร์ของ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ : การวิเคราะห์ปรัชญา**. วิทยานิพนธ์ (อ.ม.) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรสวรรค์ อัมรานนท์. (2526). **ตำนานเชียงใหม่ : การศึกษาเชิงวิจารณ์**. วิทยานิพนธ์ (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยุพา ชุมจันทร์. (2530). **ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย พ.ศ. 2475-พ.ศ. 2516**. วิทยานิพนธ์ (อ.ม.) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราม วัชรประดิษฐ์. (2539). **พัฒนาการของประวัติศาสตร์ชาติในประเทศไทย พ.ศ. 2411-2487**. วิทยานิพนธ์ (อ.ม.) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณษา คชงาม. (2544). **การศึกษาวิเคราะห์ประวัติศาสตร์นิพนธ์ล้านนาระหว่าง พ.ศ.2441-2541**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์ไทย) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วีระศักดิ์ กිරิตวรนันท์. (2542). **การศึกษาการพรรณนาการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์จาก “สยามยุคเก่า” เป็น “สยามยุคใหม่” พ.ศ. 2367-2411**. วิทยานิพนธ์ (อ.ม.) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวณีย์ พรรณากพ. (2539). **ศึกษาวิเคราะห์กฎหมายโพชาราชในฐานะที่เป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อรรด นันท์จักร์. (2529). **ประวัติศาสตร์นิพนธ์อีสาน : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ประเพณีการจดบันทึกประวัติศาสตร์หัวเมืองอีสานถึงต้นศตวรรษที่ 20**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. สาขาวิชาประวัติศาสตร์ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อุบลศรี อรรถพันธุ์. (2524). **การชำระพระราชพงศาวดารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- หนังสือ**
- กอดซ์ลค์, หลุยส์. (2526). **การเข้าใจประวัติศาสตร์ : มূলบทว่าด้วยระเบียบวิธีประวัติศาสตร์ (Understanding History : A Primer of Historical Method)**. อิติมา พิทักษ์ไพโรวัน. (แปล). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- คาร์, อี เอช. (2525). **ประวัติศาสตร์คืออะไร**. ชาติชาย พณานานนท์ (แปล). กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2524.) **เศรษฐศาสตร์กับประวัติศาสตร์ไทย**. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ (บรรณาธิการ). (2543). **สถานภาพไทยศึกษา : การสำรวจเชิงวิพากษ์**.

กรุงเทพฯ: สำนักงานสนับสนุนกองทุนวิจัย. เฉลิม มลิลลา. (2545). **เทคนิควิธีการสอนประวัติศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ซัชชัย คุ่มทวีพร. (2534). **สมเด็จพระยาตากษัตริย์ราชอาณาเขตและประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยสมัยใหม่**: การวิเคราะห์เชิงปรัชญา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (บรรณาธิการ). (2527). **ปัญหาการเขียนประวัติผู้นำไทย**.³ กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (รวมบทความประกอบการสัมมนา กิ่งศตวรรษธรรมศาสตร์)

ชาคริต ชุ่มวัฒนะ. (2530). **คู่มือประกอบการสอนประวัติศาสตร์นิพนธ์**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ชาณุวิทย์ เกษตรศิริ และ สุชาติ สวัสดิ์ศรี (บรรณาธิการ). (2519). **ประวัติศาสตร์และนักประวัติศาสตร์ไทย**. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น. (รวมบทความ) _____ (บรรณาธิการ). (2527). **ปรัชญาประวัติศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 3.⁴ กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช. (รวมบทความ)

ชาณุวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ. (2538). **บรรณานุกรมเอเชียอาคเนย์ศึกษาในประเทศไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2.⁵ กรุงเทพฯ: สำนักงานสนับสนุนกองทุนวิจัย.

ฐลสิทธิ์ ชูชาติ. (บรรณาธิการ). (2528). **สังคมศาสตร์กับการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์และวรรณกรรม**. เชียงใหม่: วิทยาลัยครูเชียงใหม่. (รวมบทความ)

दनัย ไชยโยธา. (2527). **ประวัติศาสตร์นิพนธ์ 1**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์. _____ (2537). **พัฒนาการวิธีการเขียนประวัติ**

ศาสตร์กับปรัชญาประวัติ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

แดเนียลส์, โรเบิร์ต วี. (2520). **ศึกษาประวัติศาสตร์อย่างไรและทำไม**. ธิดา สาระยา (แปล). กรุงเทพฯ: ดวงกมล.

แถมสุข นุ่มนนท์. (2545). **เจาะเวลาหาอดีต หลักฐานประวัติศาสตร์ไทย**. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

แถมสุข นุ่มนนท์ และคณะ. (2544). **สถานภาพงานวิจัยสาขาประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2503-2535**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ธิดา สาระยา. (2525). **ตำนานและตำนานประวัติศาสตร์กับการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. _____ (2539). **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น**. พิมพ์ครั้งที่ 2.⁶ กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ. (รวมบทความ).

ธัญญาภา ชลิตานนท์. (2524). **ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2525). **ประวัติศาสตร์นิพนธ์ตะวันตก**. พิมพ์ครั้งที่ 3.⁷ กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์. _____ (2523). **ประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์ในพระราชพงศาวดารอยุธยา**. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ. _____ (2540). **กรุงแตก, พระเจ้าตากฯ และประวัติศาสตร์ไทย: ว่าด้วยประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์นิพนธ์**. พิมพ์ครั้งที่ 3.⁸ กรุงเทพฯ: มติชน. (รวมบทความ) _____ (2545). **การเมืองของประวัติศาสตร์และความทรงจำ**. กรุงเทพฯ: มติชน. (รวมบทความ)

นิธิ เอียวศรีวงศ์ และ อาคม พัตมยะ. (2525). **หลักฐาน**

³ไม่เรียงหน้า

⁴พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2518

⁵พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2535

⁶พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2529

⁷พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2513

⁸พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2538

- ประวัติดิศาสตร์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ. (2544).
- พรณี บัวเล็ก. (2544). การศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย : บทสำรวจสถานะความรู้. กรุงเทพฯ: ศยาม. ภาควิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2545).
- โคลนไม่ติดล้อ คนไม่ติดกรอบ: จัดพิมพ์ในวาระเกษียณอายุราชการ รองศาสตราจารย์ ดร.ธิดา สาระยา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (รวมบทความ)
- การดี มหาชนธ์. (2531). คู่มือการทำวิจัยเชิงประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- มาตยา อิงคนารถ. (2528). ประวัติศาสตร์นิพนธ์. กรุงเทพฯ: ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- แมตคอคเลย์, ยี. ซี. (2515). เฮโรโดตัส. ชำนาญ อินทุโสภณ. (แปล). กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- เรโนลด์ส, เคิร์ก เจ. (2527). ประวัติศาสตร์สังคมคืออะไร. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วนิดา ตรยางกูร. (2519). ประวัติศาสตร์นิพนธ์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2546). วันวาร กาลเวลา แลนานาศักราช. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- วิณา เอี่ยมประไพ. (2535). หลักฐานทางประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สงบ ส่งเมือง. (2532). วิวัฒนาการการเขียนประวัติศาสตร์ภาคใต้ : รายงานวิจัย. สงขลา : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมเกียรติ วันทะนะ. (2524). สังคมศาสตร์วิภาษวิธี. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย. (รวมบทความ)
- สมาคมประวัติศาสตร์แห่งประเทศไทย. (2523). สถานะของวิชาประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (รวมเอกสารประกอบการสัมมนา).
- สุเทพ สุนทรเกษม. (2540). มานุษยวิทยากับประวัติศาสตร์ : รวมความเรียงว่าด้วยการประยุกต์ใช้แนวความคิดและทฤษฎีทางมานุษยวิทยาในการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ. (รวมบทความ).
- อนุช อภาภิรม. (2522). ทฤษฎีประวัติศาสตร์และสังคม.⁹ พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จีระการพิมพ์.
- อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2545). นิเวศประวัติศาสตร์ : พรหมแดนความรู้. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2530). ความคิดและความเคลื่อนไหวทางสังคม : แนวการศึกษาทางประวัติศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : โครงการหนังสือเล่ม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ..... (2543). ความคิดทางประวัติศาสตร์และศาสตร์ของวิถีคิด : รวมบทความทางประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ: อมรินทร์. (รวมบทความ)
- อุษณีย์ ธงไชย. (2540). พระราชพงศาวดารและพงศาวดาร : หลักฐานที่สร้างขึ้นเพื่อสถาบันกษัตริย์. เชียงใหม่: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ..... (2540). จารึกและตำนาน : หลักฐานที่สร้างขึ้นภายใต้อิทธิพลของพุทธศาสนาลังกาวงศ์. เชียงใหม่: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บทความ

- กนก วงษ์ตระหง่าน. “แรงผลักดันประวัติศาสตร์” ใน รวมบทความประวัติศาสตร์. ฉบับที่ 6 (2526). หน้า 1-14.

⁹พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2518

กอบแก้ว สุวรรณทัต-เพียร. “การเขียนประวัติศาสตร์แบบชาตินิยม : พิจารณาหลวงวิจิตรวาทการ” ใน **วารสารธรรมศาสตร์**. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มิ.ย.-ก.ย. 2519). หน้า 149-180.

_____. “การศึกษาประวัติศาสตร์ของสกุลดำรง-ราชานุกาพ” ใน **อักษรศาสตร์วิจารณ์**. ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (พ.ย. 2517). พิมพ์อีกครั้งใน **ประวัติศาสตร์และนักประวัติศาสตร์ไทย** (2519). หน้า 27-61.

กาญจณี ละอองศรี. “ถิ่นกำเนิดของคนไทย : พรหมแดนแห่งความรู้” ใน **วารสารธรรมศาสตร์**. ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (มิ.ย.-ก.ย. 2524). หน้า 28-40.

_____. (2532). “การแบ่งยุคสมัยของประวัติศาสตร์ไทย” ใน **สายธารแห่งความคิด**. ชาคริต ชุ่มวัฒน์ และ อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดกิจกรรมทางวิชาการ ฉลองครบ 60 ปี อาจารย์คุณวรุณยุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. พิมพ์สวย. หน้า 205-235.

ขจร สุขพานิช. “วิชาประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ไทย”¹⁰ ใน **วารสารประวัติศาสตร์** ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-เม.ย. 2521). ฉบับ อนุสรณ์ศาสตราจารย์ขจร สุขพานิช. หน้า 15-40. พิมพ์อีกครั้งใน **ปรัชญาประวัติศาสตร์**. (2527). หน้า 117-140.

_____. “วิชาประวัติศาสตร์-ประสบการณ์ของครูผู้หนึ่ง”¹¹ ใน **วารสารประวัติศาสตร์** ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-เม.ย. 2521). ฉบับ อนุสรณ์ศาสตราจารย์ขจร สุขพานิช. หน้า 1-14.

_____. “ข้อคิดเห็นและการวิจัยค้นคว้าทางประวัติศาสตร์”¹² ใน **วารสารประวัติศาสตร์**. ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-เม.ย. 2526). หน้า 1-28.

_____. (2521). “อารัมภบท ประวัติศาสตร์และวิชาการศึกษา” ใน **ประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ. 1600-2310**. วุฒิชัย มูลศิลป์. (บรรณาธิการ) กรุงเทพฯ: ภาควิชาประวัติศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. หน้า 19-33.

คัลลัม เดวิส. (เขียน). “ความสำเร็จและความล้มเหลว : ท่ามกลางกระแสความนิยมสูงสุดของประวัติศาสตร์บอกเล่า” ฌ็องรูวตี ชนะชัย. (แปลสรุปความ). ใน **รวมบทความประวัติศาสตร์**. ฉบับที่ 16 (ก.พ. 2537) หน้า 133-138.

คาวาเบ โดชิโอะ. (เขียน). “การแบ่งยุคสมัยของประวัติศาสตร์ไทย” ยุพา ชุมจันทร์ (แปลเก็บความ) ใน **ประวัติศาสตร์และนักประวัติศาสตร์ไทย**. (2519). หน้า 95-123.

คาร์ล มาร์กซ์ และ เฟรดริก เองเงิลส์. (เขียน). “ว่าด้วยปัญหาการแบ่งยุคทางประวัติศาสตร์” ธวัชชัย วิริยาภรณ์. (แปล). ใน **เศรษฐศาสตร์การเมือง**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 (เม.ย. 2526) หน้า 105-118.

เคิร์ก เจ. เรย์โนลด์ส. (เขียน) “ก.ศ.ร. กุหลาบกับประวัติศาสตร์ไทย”¹³ กาญจณี สมเกียรติกุล และ ยุพา ชุมจันทร์. (แปลเก็บความ) ใน **ประวัติศาสตร์และนักประวัติศาสตร์ไทย**. (2519). หน้า 245-261.

_____. “โครงเรื่องของประวัติศาสตร์ไทย : ทฤษฎีและการปฏิบัติ” ใน **ไทยคดีศึกษา**. สุนทรีย อาสะไวย์, ม.ล. วัลย์วิภา บุรุษรัตนพันธ์ และ กาญจณี ละอองศรี. (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป. (2533). หน้า 104-122.

จันทร์ฉาย ภัคอธิคม. “คาร์ล มาร์กซ์ และการตีความหมายประวัติศาสตร์” ใน **วารสารรามคำแหง** ปีที่ 6 (มี.ค. 2522). หน้า 173-186.

_____. “เสภาเรื่องพระราชพงศาวดาร : ข้อคิดที่

¹⁰พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก พ.ศ. 2509

¹¹พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2518 ?

¹²พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก พ.ศ. 2510

¹³แปลจาก Craig J. Reynolds. “The Case of K.S.R. Kulap : A Challenge to Royal Historical Writing in Late Nineteenth Century Thailand” in **Journal of the Siam Society**. vol 61 no 2 (July 1973).

- ควรคำนึง” ใน **วารสารรามคำแหง** ปีที่ 11 ฉบับพิเศษ “๒๐๐ ปี กวีเอกสุนทรภู่”. หน้า 153-191. ฉลอง สุนทราวาณิชย์. “วิวัฒนาการการเขียนประวัติศาสตร์ไทย จากเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ถึงสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ : ศึกษาเปรียบเทียบพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒” ใน **นิตยสารศิลปากร**. ปีที่ 16 ฉบับที่ 4 (พ.ย. 2515). หน้า 68-82. พิมพ์อีกครั้งใน **ประวัติศาสตร์และนักประวัติศาสตร์ไทย**. (2519). หน้า 62-94.
- _____. “สถานะของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น”¹⁴ ใน **เศรษฐศาสตร์การเมือง**. ปีที่ 5 ฉบับที่ 3-4 (พ.ค.-ก.ย. 2529). หน้า 138-154.
- _____. “การศึกษาเปรียบเทียบในทางประวัติศาสตร์” ใน **รัฐศาสตร์สาร**. ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 - ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 (ก.ย. 2531-เม.ย. 2532). หน้า 1-21.
- _____. “สถานภาพการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ : รายงานการสำรวจเบื้องต้นจากวิทยานิพนธ์ปริณญาหมบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์” ใน **วารสารอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย** ปีที่ 24 ฉบับที่ 2 (ก.ค.-ธ.ค. 2535) หน้า 1-15.
- _____. “สถานภาพของการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น : กรณีอีสาน ระหว่างพ.ศ. 2503-2535” ใน **สถานภาพงานวิจัยสาขาประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2503-2535**. (2544).
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2544). “ประวัติศาสตร์’ กับ ‘สตรีศึกษา’” ใน **กระจกหลายด้านฉายประวัติศาสตร์**. กาญจนี ละอองศรี และ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ (บรรณาธิการ) กรุงเทพฯ: มติชน. หน้า 75-93.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2521). “การศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ” ใน **อนุสรณ์ศาสตราจารย์จร สุธพานิช**. คุณวรุณยุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และ วุฒิชัย มูลศิลป์ (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. หน้า 25-40. พิมพ์อีกครั้งใน **สถานะของวิชาประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน**. เอกสารประกอบการสัมมนา สมาคมประวัติศาสตร์ฯ. (2523). หน้า 68-85.
- _____. “เมื่อวานนี้ วันนี้และพรุ่งนี้ของการศึกษาประวัติศาสตร์” ใน **รวมบทความประวัติศาสตร์**. ฉบับที่ 25 (2546). หน้า 201-210. ชัยวัฒน์ บุญาค. (2529). **หลักฐานทางประวัติศาสตร์คืออะไร? : ปัญหาของ Fallacy แนวความคิดและวิวัฒนาการ**. กรุงเทพฯ: เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง การใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์. สมาคมประวัติศาสตร์ในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. “บทวิจารณ์หนังสือ The History of Sexuality ของ Michel Foucault” ใน **วารสารธรรมศาสตร์**. ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (2525). หน้า 179-182.
- _____. (2527). “ปัญหาการศึกษาผู้นำทางการเมือง : แนวความคิดและข้อสังเกตเกี่ยวกับวิธีการศึกษาเชิงประวัติ” ใน **ปัญหาการเขียนประวัติผู้นำไทย**. ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (บรรณาธิการ). หน้า 1-30.
- _____. “ปรัชญาประวัติศาสตร์ในทัศนะนักทฤษฎีปฏิวัติอิหร่าน : ข้อเขียนและข้อสังเกตบางประการ” **รัฐศาสตร์สาร**. ฉบับพิเศษ : ปรัชญาและความคิด. ปีที่ 12-13 (2529-2530). หน้า 351-379.
- ชาคริต ชุ่มวัฒน์. “สถานภาพงานวิจัยประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยาระหว่าง พ.ศ. 2503-2535” ใน **วารสารประวัติศาสตร์** (2536) หน้า 24-47. พิมพ์อีกครั้งใน **สถานภาพงานวิจัยสาขาประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2503-2535**. (2544).
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. “วิชาประวัติศาสตร์ในประเทศไทย”

¹⁴เรียบเรียงจากบันทึกการเสวนาเรื่อง “สถานะของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” นำการเสวนาโดย ฉลอง สุนทราวาณิชย์

ใน **อักษรศาสตร์พิจารณา**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 6 (พ.ย. 2517). หน้า 4-17. พิมพ์อีกครั้งใน **ประวัติศาสตร์และนักประวัติศาสตร์ไทย**. (2519). หน้า 1-26.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. "ประวัติศาสตร์และปรัชญาตะวันตก" ใน **วารสารธรรมศาสตร์**. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (ต.ค. 2517-ม.ค. 2518). หน้า 69-80 พิมพ์อีกครั้งใน **ปรัชญาประวัติศาสตร์**. (2527). หน้า 91-102.

_____. "การตีความประวัติศาสตร์ไทยของ จิตร ภูมิศักดิ์" ใน **ประวัติศาสตร์และนักประวัติศาสตร์ไทย**. (2519). หน้า 365-379.

_____. "ประวัติศาสตร์วิธี" ใน **โบราณคดี**. ปีที่ 6 ฉบับที่ 4 (มิ.ย. 2519). หน้า 6-11.

_____. "หลัต้าเจา และ ปรัชญาประวัติศาสตร์ มาร์กซีสต์ของจีน" ใน **วารสารธรรมศาสตร์**. ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มี.ค. 2524). หน้า 92-109.

_____. "ปรัชญาประวัติศาสตร์ไทย"¹⁵ ใน **ปรัชญาประวัติศาสตร์**. (2527). หน้า 205-215.

_____. "สกุลประวัติศาสตร์ : แสงสว่างในความมืด" ใน **ศิลปวัฒนธรรม**. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (พ.ย. 2527). หน้า 36-44.

_____. (2542). "ปรัชญาประวัติศาสตร์" ใน **อารยธรรมไทยพื้นฐานทางประวัติศาสตร์**. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ ๑๙๙๙. หน้า 15-71.

ชาติชาย พณานานนท์. "การวิจัยประวัติศาสตร์" และ "การเขียนเค้าโครงการวิจัยประวัติศาสตร์" ใน **วารสารประวัติศาสตร์** 2541. หน้า 1-7 และ 9-12. พิมพ์อีกครั้งใน **วารสารสังคมศาสตร์** 2545. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. หน้า 83-100.

ฌาคส์ เลอ กอฟฟ์. "ความคิดทางประวัติศาสตร์ของมาร์ค บล็อก (Marc Bloch)" นพพร ประชากุล (แปล) ธาวิต สุขพานิช (เรียบเรียง). ใน **รวมบทความประวัติศาสตร์** ฉบับที่ 6 (2525). หน้า 49-58.

ณรงค์ พรพิริยะกุลชัย. "แนวการเขียนประวัติศาสตร์ของ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์"¹⁶ ใน

ประวัติศาสตร์และนักประวัติศาสตร์ไทย. (2519). หน้า 291-324.

ณัฐรวดี ชนะชัย. "งานเขียนทางประวัติศาสตร์ของณัฐรวดี สุทธิสงคราม" ใน **วารสารธรรมศาสตร์**. ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (มิ.ย. 2524). หน้า 41-57.

ดนัย ไชโยธธา. "พัฒนาการประวัติศาสตร์นิพนธ์ในตะวันตก" ใน **วารสารประวัติศาสตร์**. ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (พ.ค.-ส.ค. 2523) หน้า 101-136.

_____. "ปรัชญาประวัติศาสตร์" ใน **วารสารประวัติศาสตร์**. ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 (ก.ย.-ธ.ค. 2525). หน้า 37-93.

เดวิด เค วัยอาจ. (เขียน). "การเขียนประวัติศาสตร์ไทยแบบตำนานและพงศาวดาร" อานันท์ กาญจนพันธุ์ (แปล). ใน **วารสารธรรมศาสตร์** ปีที่ 6 (มิ.ย.-ก.ย. 2519). พิมพ์อีกครั้งใน **ปรัชญาประวัติศาสตร์**. (2527). หน้า 181-188.

_____. (2521). "ข้อคิดเกี่ยวกับการเขียนประวัติศาสตร์ไทย" ใน **สังคมและวัฒนธรรมของภาคเหนือประเทศไทย**. สนิท สัมครการ (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 112-120.

ดำเนิน เลชะกุล. "งานด้านประวัติศาสตร์ของศาสตราจารย์ขจร สุขพานิช" ใน **อนุสรณ์ศาสตราจารย์ขจร สุขพานิช**. คุณวรุณยุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และวุฒิชัย มูลศิลป์ (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. หน้า 48-59.

ทวีศักดิ์ เผือกสม. "โครงเรื่องในประวัติศาสตร์นิพนธ์ : วรรณกรรมกับประวัติศาสตร์" ใน **ร่วมทุกข์** ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 (มิ.ย.-ก.ย. 2540). หน้า 64-79.

ธงชัย วินิจจะกุล. (2533). "ผู้ร้ายในประวัติศาสตร์ไทย: กรณีพระมหาธรรมราชา ผู้ร้ายกลับใจหรือถูกใส่ความโดย plot ของนักประวัติศาสตร์" ใน **ไทย-คดีศึกษา : รวมบทความทางวิชาการเพื่อแสดง**

¹⁵ พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก พ.ศ. 2518

¹⁶ พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก พ.ศ. 2517

- มุขิตาจิต อาจารย์ พันเอกหญิง คุณนิออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. สุนทรีย์ อาสะไวย์, ม.ล. วัลย์วิภา บุรุษรัตนพันธ์ และ กาญจณี ละอองศรี. (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป. หน้า 173-196. พิมพ์อีกครั้งใน พิเศษ เจีย จันท์พงษ์. (2546). **การเมืองในประวัติศาสตร์ ยุคสุโขทัย-อยุธยา พระมหาธรรมราชาขัตติราชอิริราช**. กรุงเทพฯ: มติชน. หน้า 146-183.
- ธวัชชัย วินิจจะกุล. (2534). รายงานโครงการวิจัยเสริมหลักสูตร เรื่อง **วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์แบบ วงศ์วิทยา (Genealogy)**. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2538). “ชาติไทย, เมืองไทย และนิธิ เอียวศรีวงศ์” ใน **ชาติไทย, เมืองไทย, แบบเรียนและอนุสาวรีย์**. หน้า (๑๑)-(๓๘).
- _____. (2541). “การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของอดีต: ประวัติศาสตร์ใหม่ในประเทศไทยหลัง 14 ตุลาคม” กุลลดา เกษบุญชู (แปล).¹⁷ **จุลสารโครงการ Global Competence Project**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พิมพ์อีกครั้งใน **สถานภาพไทยศึกษา: การสำรวจเชิงวิพากษ์**. ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ. (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ : สกว. (2543). หน้า 1-47.
- _____. “ประวัติศาสตร์ไทยแบบราชาชาตินิยม : จากยุคอาณานิคมอำพรางสู่ราชาชาตินิยมใหม่หรือลัทธิเสด็จพ่อของกระฎุมพีไทยในปัจจุบัน” ใน **ศิลปวัฒนธรรม**. ปีที่ 23 ฉบับที่ 1 (พ.ย. 2544) หน้า 57-65.
- _____. (2544). “การศึกษาประวัติศาสตร์แบบ Postmodern” ใน **ลิมโคตรเหง้าก็เผาแผ่นดิน**. กาญจณี ละอองศรี และ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ : มติชน. หน้า 350-
- 390.
- ธวัช ปุณโณทก. “การใช้เอกสารท้องถิ่นอีสานและล้านช้าง : พิจารณาทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม” ใน **วารสารรามคำแหง**. ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (2534). หน้า 36-45.
- ธวัชชัย สาครินทร์. (2527). “ชีวประวัติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม : แนวการศึกษาและปัญหา” ใน **ปัญหาการเขียนประวัติผู้นำไทย**. ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (บรรณาธิการ). หน้า 1-14.
- ธาวิต สุขพานิช. “ทะลวงกรอบทลายกรง : การพิจารณาเชิงประวัติศาสตร์ถึงความสัมพันธ์ระหว่าง อนาคต เวลา ศาสนา และความก้าวหน้าของไทย” ใน **วารสารธรรมศาสตร์**. ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 (ก.ย. 2525). หน้า 109-133.
- _____. “กำเนิดในจุดอับ : การพิจารณาเชิงประวัติศาสตร์ถึงความสัมพันธ์ระหว่าง เวลา ศาสนา และความก้าวหน้าของไทย” ใน **วารสารธรรมศาสตร์**. ปีที่ 11 ฉบับที่ 4 (ธ.ค. 2525) หน้า 86-122.
- ธิดา สาระยา. “การศึกษาบทบาทและหน้าที่ของตำนานประวัติศาสตร์ในพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของอาณาจักรเชียงใหม่”¹⁸ ใน **รวมบทความประวัติศาสตร์**. ฉบับที่ 6 (2526). หน้า 72-81. พิมพ์อีกครั้งใน **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น**. (2539). หน้า 132-147.
- _____. “วิวัฒนาการของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น: พิจารณาจากตำนานและตำนานประวัติศาสตร์” ใน **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ. (2539). หน้า 49-91.
- _____. “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในบริบทของการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย”¹⁹ ใน **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ. (2539). หน้า

¹⁷แปลจาก Thongchai Winichakul. “The Changing Landscape of the Past: New Histories in Thailand since 1973.” in **Journal of Southeast Asian Studies**, vol 26, no 1 (1995). pp. 99-120

¹⁸พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก พ.ศ. 2525

¹⁹พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก พ.ศ. 2527 ในชื่อ “จากการเมืองทางปัญญาสู่ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น”

19-47.

ธิดา สาระยา. “ประวัติศาสตร์จากภายใน” ใน **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ. (2539). หน้า 165-175.

ธิดิตมา พิทักษ์ไพรวรรณ. “รัฐชาติดีดิส : นักประวัติศาสตร์ฝ่ายลัทธิจะนิยม” ใน **วารสารอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (ม.ค. 2521). หน้า 86-100.

ธีระ นุชเปี่ยม. “ภาษา/ความหมาย/ความเป็นจริง บันทึกความคิดร่วมสมัย” ใน **อักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร**. ปีที่ 16 ฉบับที่ 1-2 (2536-2537). หน้า 33-44.

_____ (2537). “ความยกย่องของอดีต” ใน **ความยกย่องของอดีต : พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพลตรี หม่อมราชวงศ์ ศุภวดี เกษมศรี**. วินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย. หน้า 3-21.

_____ (2539). “ภาษา ความหมาย ความเป็นจริง...2” ใน **อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**. ปีที่ 18 ฉบับที่ 1-2 (มิ.ย. 2538 - พ.ค. 2539). หน้า 122-135.

_____ (2538). “ปรัชญาประวัติศาสตร์แนวจิตนิยม” ใน **โลกประวัติศาสตร์** ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 (ต.ค.-ธ.ค. 2538). หน้า 3-6.

_____ (2540). “ความรู้ อำนาจ อุดมการณ์ ในวาทกรรมทางประวัติศาสตร์” ใน **ร่วมทุกข์** ปีที่ 15 เล่มที่ 2 (ต.ค. 2539-ม.ค. 2540) กรุงเทพฯ. หน้า 6-26.

_____ (2540). “ประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์นิพนธ์” ใน **รวมบทความประวัติศาสตร์** ฉบับที่ 19 (2540). หน้า 53-67.

_____ (2542). “โลกาภิวัตน์กับประวัติศาสตร์นิพนธ์” ใน **ประวัติศาสตร์ปริทรรศน์ : พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพลโท ดำเนียร เลขะกุล**. วินัย พงศ์ศรีเพียร. (บรรณาธิการ) หน้า 47-62.

_____ (2544). “ภาษา ความหมาย และการตีความในการศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์” ใน **ปริทรรศน์**

ประวัติศาสตร์ : รวมบทความเพื่อเป็นเกียรติแด่รองศาสตราจารย์ วุฒิชัย มูลศิลป์ เนื่องในโอกาสเกษียณอายุราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔. วินัย พงศ์ศรีเพียร. (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย. หน้า 1-19.

_____ (2545). “Postmodernist History” วิกฤตหรือความก้าวหน้าทางประวัติศาสตร์? **เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง แนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยในปัจจุบัน : ข้อเสนอใหม่เชิงเนื้อหาและระเบียบวิธี**. จัดโดยสมาคมประวัติศาสตร์ฯ. พิมพ์อีกครั้งใน **จุลสารไทยคดีศึกษา** ปีที่ 18 ฉบับที่ 4 (พ.ค.-ก.ค. 2545) หน้า 38-54.

_____ (2546). “Postmodernism : วิธีความคิดและวิถีชีวิต (๑)” ใน **วารสารปาริชาติ**. ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (ต.ค. 45 - มี.ค. 2546). หน้า 1-13.

_____ (2547). “ประวัติศาสตร์ ชาติ ประชาชน” ใน **จัดตั้งสนธิอาจารย์**. วินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย กระทรวงวัฒนธรรม. หน้า 48-68.

ธเนศ วงศ์ยานนาวา. “Historicism หลังเฮเกล : รันเกและโคเรเซ่” ใน **รัฐศาสตร์สาร**. ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 (ก.ย.-ธ.ค. 2526). หน้า 1-36.

_____ (2528). “อ่านงานฟูโก้” ใน **วารสารธรรมศาสตร์**. ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 (ก.ย. 2528). หน้า 36-57.

_____ (2537). “กรุณาอย่ามี ‘ทฤษฎีที่เป็นนามธรรม’ : ‘เราเป็นชาวอังกฤษ’” ใน **สังคมศาสตร์ปริทัศน์**. ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (ก.ค.-ธ.ค. 2537). หน้า 15-24

_____ (2541). “‘ผีของมาร์กซ์’ และ ‘ผีในมาร์กซ์’ : ข้อวิจารณ์ประวัติศาสตร์นิยมของฟ็อลเพอร์และอัลทุสแซร์” ใน **รัฐศาสตร์สาร**. ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 (2541). หน้า 1-55.

_____ (2541). “ประวัติศาสตร์นิยม: จาก Giambattista Vico สู่ Antonio Gramsci” ใน **รัฐศาสตร์สาร**. ปีที่ 20 ฉบับที่ 3 (2541). หน้า 35-100.

_____ (2544). “ประวัติศาสตร์และสหวิทยาการ : ชาตินี้

- เราคงรักกันไม่ได้”²⁰ ใน รัฐศาสตร์สาร ปีที่ 24 ฉบับที่ 2. (2546). หน้า 297-334.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. “อภัยวิถี : เทววิทยาทางการเมือง ความทรงจำ และความหลงลืมของประวัติศาสตร์ไทย” ใน รัฐศาสตร์สาร. ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 (2543). หน้า 130-183.
- Thanes Wongyannava. (2003). *Postmodernization as the Anglo-Americanization of Contemporary French Thought and the Re-Modernization of Postmodern Thai Studies: A Historical Trajectory of Thai Intellectuals*. Paper presented at International Conference on Postmodern and Thai Studies, (Dec 2003). Nakhon Ratchasima: Suranaree University of Technology.
- ธเนศ อภรณ์สุวรรณ. “ปรัชญาประวัติศาสตร์ของลัทธิมาร์กซ์” ใน วารสารธรรมศาสตร์. ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (ต.ค.-ธ.ค. 2519). พิมพ์อีกครั้งใน *ปรัชญาประวัติศาสตร์*. (2527) หน้า 160-180.
- _____ . “นิธิ เอียวศรีวงศ์ กับประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย” ใน กรุงเทพ, พระเจ้าตากฯ และประวัติศาสตร์ไทย. (2540). หน้า (๑๑)-(๒๒).
- _____ . (2544). “ทาสศึกษาหรือปัญหาในการศึกษาประวัติศาสตร์ระบบทาส” ใน *ลิมโคตรเหง้าก็เฝ้าแผ่นดิน*. กาญจนี ละอองศรี และ ธเนศ อภรณ์สุวรรณ (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ : มติชน. หน้า 302-350.
- _____ . นุมนนธ์. “ประวัติศาสตร์”²¹ ใน *ปรัชญาประวัติศาสตร์*. (2527). หน้า 25-43.
- _____ . “สถานภาพงานวิจัยประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์สมัยใหม่ (2398-2535) : ศึกษาในช่วงปี 2503-2535” ใน *วารสารประวัติศาสตร์* 2536. หน้า 48-79. พิมพ์อีกครั้งใน *สถานภาพงานวิจัยสาขาประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2503-2535*. (2544).
- _____ . (2545). ประเด็นสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย. *เอกสารประกอบการสัมมนาทางการศึกษา เรื่อง แนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยในปัจจุบัน : ข้อเสนอใหม่เชิงเนื้อหาและระเบียบวิธี*. กรุงเทพฯ: สมาคมประวัติศาสตร์ฯ.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. “การปฏิวัติสยาม 2475: พรหมแดนแห่งความรู้”²² ใน *วารสารธรรมศาสตร์*. ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (มิ.ย. 2525). หน้า 7-39. พิมพ์อีกครั้งใน *ความคิด ความรู้ และอำนาจการเมืองในการปฏิวัติสยาม 2475*. กรุงเทพฯ: ฟาเดียวกัน. (พิมพ์ครั้งที่ 2 : 2546). หน้า 2-77.
- _____ . “ประวัติศาสตร์นิพนธ์จอมพล ป.พิบูลสงคราม : ข้อสังเกตเบื้องต้น” ใน *เอเชียปริทัศน์* ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-เม.ย.2538). หน้า 52-71.
- นภาพร อติวานิชยพงศ์. (2545). “ภารกิจทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมือง” ใน *คือความภูมิใจ : รวบรวมบทความวิชาการในวาระครบรอบ 60 ปี ศาสตราจารย์ ดร. ฉัตรทิพย์ นาถสุภา*. สิริลักษณ์ สัมปชชิต และ ศิริพร ยอดกมลศาสตร์. (บรรณาธิการ) กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์. หน้า 111-124.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. “ข้อคิดเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์”²³ ใน *ปรัชญาประวัติศาสตร์*. (2527). หน้า 60-75.
- _____ . “สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพกับอาร์โนลด์ ทอยน์บี” ใน *สังคมศาสตร์ปริทัศน์*. ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มิ.ย.-ส.ค. 2512). หน้า 17-34. พิมพ์อีกครั้งใน *ประวัติศาสตร์และนักประวัติศาสตร์ไทย*. (2519). หน้า 208-244.

²⁰ พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก พ.ศ. 2542

²¹ พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก พ.ศ. 2522

²² สามารถอ่านข้อวิจารณ์ที่มีต่อบทความดังกล่าวใน *วารสารธรรมศาสตร์*. ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (มิ.ย. 2525). หน้า 40-52.

²³ พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก พ.ศ. 2509

นิธิ เอียวศรีวงศ์. “ประวัติศาสตร์และการวิจัยทางประวัติศาสตร์”²⁴ ใน **ประวัติศาสตร์และนักประวัติศาสตร์ไทย**. (2527). หน้า 216-236.

_____. “การศึกษาประวัติศาสตร์: อดีตและอนาคต” ใน **โลกหนังสือ**. ปีที่ 3 ฉบับที่ 10 (ก.ค. 2523). หน้า 32-46. และพิมพ์ในชื่อ “การศึกษาประวัติศาสตร์ไทยอดีตและอนาคต” ใน **รวมบทความประวัติศาสตร์ ฉบับที่ 1** (ก.ค. 2523). หน้า 1-21.

_____. “สกุลตำราพระราชานุญาตอีกที”²⁵ ใน **ศิลปวัฒนธรรม**. ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (พ.ย. 2524). หน้า 49-53.

_____. “หลักฐานทางประวัติศาสตร์” ใน **รวมบทความประวัติศาสตร์**. ฉบับที่ 4 (ม.ค. 2525). หน้า 73-97.

_____. “การศึกษาประวัติความคิดของไทย” ใน **วารสารธรรมศาสตร์**. ปีที่ 11 ฉบับที่ 4 (ธ.ค. 2525). หน้า 42-48.

_____. “จดหมายถึงบรรณาธิการ”²⁶ ใน **อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับพิเศษ 15 ปี คณะอักษรศาสตร์**. 2526. หน้า 407-411.

_____. “๒๐๐ ปี ของการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยและทางข้างหน้า” ใน **ศิลปวัฒนธรรม** ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 (ก.พ. 2529). หน้า 104-120. พิมพ์อีกครั้งใน **กรุงแตก, พระเจ้าตากฯ และประวัติศาสตร์ไทย**. (2540). หน้า 1-41.

_____. “สู่ประวัติศาสตร์ประชาชนไทย” ใน **ศิลปวัฒนธรรม**. ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 (ม.ค. 2530). หน้า 42-60.

_____. “ปัญหาการศึกษาและการประยุกต์ใช้ประวัติศาสตร์ไทย” ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาประวัติศาสตร์ไทย ฉบับปรับปรุง**²⁷ หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2545). หน้า 77-127.

_____. “คำแก้ตัวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความคิด” ใน **มนุษยศาสตร์สาร**. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-มิ.ย. 2543) หน้า 1-16.

เบเนดิกต์ อาร์. โอ. จี. แอนเดอร์สัน. (เขียน). “ศึกษาประเทศไทย: วิพากษ์ไทยศึกษา”²⁸ ดาริน อินทร์หมื่น. (แปล) ใน **ฟ้าเดียวกัน**. ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 (ก.ค.-ก.ย. 2546). หน้า 98-137.

ประเสริฐ จิตติวัฒนพงศ์. “ประวัติศาสตร์ : จุดยืนและการเรียนการสอน” ใน **วารสารประวัติศาสตร์** ปีที่ 5 (ม.ค. 2523). หน้า 114-119.

ปิยนาด มุมนาค. “การวิจัยประวัติศาสตร์” ใน **วารสารรามคำแหง ฉบับพิเศษ การส่งเสริมการวิจัยในมหาวิทยาลัย**. ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 (ต.ค. 2520). หน้า 63-70.

ปีเตอร์ เบิร์ค. (เขียน). “นักสังคมวิทยาและนักประวัติศาสตร์” พรเพ็ญ อันตระกูล (แปล). **อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**. ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 (ธ.ค.2541-พ.ค.2542). หน้า 104-131.

เปอร์รี แอนเดอร์สัน. (เขียน). “วิพากษ์วิธีการผลิตแบบเอเชีย” จามะรี พิทักษ์วงศ์. (แปล) ใน **เศรษฐศาสตร์การเมือง**. ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 (ก.ค. 2528). หน้า 1-33.

พงศิศิดา เกษมลิน. “ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย: ศึกษาพระราชานิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า

²⁴พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก พ.ศ. 2522

²⁵“ปฏิกริยา” ต่อประเด็นพิพาทของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุลในบทความ “ทางเดินของชาวนววิทย์ เกษตรศิริ : จาก “อินโดจีน” ถึง ‘ท่าพระจันทร์’” **ศิลปวัฒนธรรม**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 23 (ก.ย. 2524)

²⁶จดหมายตอบข้อวิจารณ์ของ สุมาลี วีระวงศ์ที่มีต่อบทความเรื่อง “วัฒนธรรมกระฎุมพีกับวรรณกรรมต้นรัตนโกสินทร์” ใน **วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร** ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (2525).

²⁷พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2532 และเคยพิมพ์ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาสังคมศึกษา 5 : ประวัติศาสตร์ไทยสำหรับครู**. (2526). หน้า 1005-1063.

²⁸แปลเป็นไทยครั้งแรกโดยเกษียร เตชะพีระในชื่อ “เบเนดิกต์ อาร์. โอ. จี. แอนเดอร์สัน. การศึกษาว่าด้วยรัฐไทย: สภาพไทยคดีศึกษา” ใน **ปารจารย์สาร**. ปีที่ 9 ฉบับที่ 4 (เม.ย. 2525). หน้า 8-27. (ข้อมูลอ้างอิงจากบทความในฟ้าเดียวกัน)

- เจ้าอยู่หัว” ใน **วารสารอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย** ปีที่ 17 (มกราคม 2528). หน้า 101-118.
- พรชัย คุ่มทวีพร. “บทวิจารณ์ทฤษฎีประวัติศาสตร์แนวปัจเจกชนวิจิตร” ใน **รวมบทความประวัติศาสตร์ ฉบับที่ 6** (2526). หน้า 30-48.
- “การศึกษาปรัชญาประวัติศาสตร์”²⁹ ใน **วารสารธรรมศาสตร์**. ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 2528. หน้า 166-183.
- พรเพ็ญ อันตระกูล. “ประวัติศาสตร์ในทัศนะของสำนักมาร์กซิสต์”³⁰ ใน **ปรัชญาประวัติศาสตร์**. (2527). หน้า 141-159.
- “การเขียนประวัติศาสตร์ ของ ชัย เรื่องศิลป์” ใน **รวมบทความประวัติศาสตร์ ฉบับที่ 3** (พ.ย. 2524). หน้า 89-134.
- “ทัศนะประวัติศาสตร์จากปรัชญาของเฮินส์ คัสซิเรอ” ใน **อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**. ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (2524). หน้า 39-47.
- พรเพ็ญ อันตระกูล และ สายชล สัตยานุรักษ์. (2545). “การศึกษาประวัติศาสตร์ไทยและการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์” ใน **เอกสารการสอนชุดวิชา ประวัติศาสตร์ไทย ฉบับปรับปรุง**³¹ หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า 1-75.
- พัฒน์พงศ์ ประคัลภ์พงศ์. “บทนำ : ประวัติศาสตร์กับวัฒนธรรม” ใน **อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**. ปีที่ 25 ฉบับที่ 1 (มิ.ย.-พ.ย. 2545). หน้า 9-22.
- ไพศาล วงศ์วรวิสิทธิ์. “แกมสุข นุ่มนนท์ ในฐานะนักประวัติศาสตร์” ใน **วารสารธรรมศาสตร์**. ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (มิ.ย. 2524). หน้า 25-40.
- แฟร์นีองต์ โบรเดล. (เขียน). “เอกภาพและความหลากหลายของศาสตร์ว่าด้วยมนุษย์”³² สุธิษา โรจนอนันต์. (บรรณาธิการแปล). ใน **สรณิพนธ์มนุษยศึกษาและสังคมศาสตร์ในประเทศฝรั่งเศส ศตวรรษที่ 20**. ฮันส์ เดอคร็อบ และคณะ (บรรณาธิการ). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2545). หน้า 312-332.
- ภมรี สุรเกียรติ. “เสภาเรื่องพระราชพงศาวดาร : ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยที่ไม่ควรมองข้าม.” **วารสารธรรมศาสตร์**. ปีที่ 26 ฉบับที่ 2 (พ.ค.-ส.ค. 2543). หน้า 45-72.
- ภัชราพร ช่างแก้ว และ ชูเกียรติ สกุลโชคชัย. “นิธิ เอียวศรีวงศ์ กับ ประวัติศาสตร์ไทย” ใน **วารสารธรรมศาสตร์**. ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (มิ.ย. 2524). หน้า 58-73.
- มนตรี พวงพัฒนชัย. “บทความปริทัศน์ ‘งานประวัติศาสตร์ของ ชัย เรื่องศิลป์’” ใน **วารสารธรรมศาสตร์**. ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (มิ.ย. 2524). หน้า 114-125.
- มาตยา อิงคนารณ. “ประวัติศาสตร์รับใช้สังคมได้หรือไม่” ใน **วารสารประวัติศาสตร์** ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 (ก.ย.-ธ.ค. 2522) หน้า 84-97.
- มานิต ชุมสาย. “หลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยในต่างประเทศ” ใน **นิตยสารศิลปากร**. ปีที่ 15 ฉบับที่ 5 (ม.ค. 2515). หน้า 23-50.
- มิเชลล์ พูโกต์. (เขียน). “ร่างกายใต้บังการ”³³ นพพร ประชากุล (บรรณาธิการแปล). ใน **สรณิพนธ์มนุษยศึกษาและสังคมศาสตร์ในประเทศฝรั่งเศส ศตวรรษที่ 20**. ฮันส์ เดอคร็อบ และคณะ (บรรณาธิการ). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2545). หน้า 418-449.

²⁹ ทัศนะวิจารณ์ต่อหนังสือ **ปรัชญาประวัติศาสตร์**. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ สุชาติ สวัสดิ์ศรี (บรรณาธิการ)

³⁰ พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก พ.ศ. 2522

³¹ พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2532

³² ในตอนประกอบด้วย “บทแนะนำ” แนวคิดเรื่อง “ระยะเวลา” ของโบรเดล เขียนโดย เฟรเดริก มอแน็ล และ นีกอลาส บ็องแซ็ล

³³ ในตอนประกอบด้วย “บทแนะนำ” แนวคิดเรื่อง “อำนาจ” ของพูโกต์ เขียนโดย ฮันส์ เดอคร็อบ

- มัทนา เกษกมล. “การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” ใน **วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช** ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (พ.ศ.-ส.ศ. 2538). หน้า 98-103.
- ยงยุทธ ชูแว่น. “สถานภาพงานวิจัยประวัติศาสตร์ภาคใต้ในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2503-2535” ใน **สถานภาพงานวิจัยสาขาประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2503-2535**. (2544). “ความสำคัญและขอบเขตของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในปัจจุบัน” ใน **อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**. ปีที่ 25 ฉบับที่ 1 (มิ.ย.-พ.ย. 2545). หน้า 102-114.
- ยุพา ชุมจันทร์. “ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย” ใน **ร่วมพฤษ**. ปีที่ 6 ฉบับที่ 21 (เม.ย.-มิ.ย. 2530). หน้า 1-33.
- โยเนโอะ อิชิอิ. (เขียน). “แนะนำวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย” พลับพลึง มูลศิลป์. (แปล). ใน **วารสารประวัติศาสตร์**. ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 (ก.ย.-ธ.ค. 2527). หน้า 67-102.
- รัชเนกร ทองสุชาติ. “การใช้มุมมองทางภูมิศาสตร์เพื่อช่วยให้เข้าใจประวัติศาสตร์”. ใน **วารสารวิชาการ**. ปีที่ 3 ฉบับที่ 9 (ก.ย. 2543) หน้า 47-51.
- รายงานการสัมมนาเรื่อง “ประวัติศาสตร์กับการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์” ใน **เศรษฐศาสตร์การเมือง**. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1-2 (ต.ค. 2529-มี.ค. 2530) หน้า 139-165.
- ริชาร์ด ไคค์. “การอธิบายและจุดมุ่งหมายของประวัติศาสตร์” ใน **วารสารอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (ม.ค. 2528). หน้า 55-63. แปลจาก Richard Dyche. “Historical Explanation and the Aims of History” ใน **รวมบทความประวัติศาสตร์**. ฉบับที่ 6 (2526). หน้า 15-29.
- รุจยา อาภากร, ม.ร.ว. “ประวัติศาสตร์กับการวิเคราะห์เชิงปริมาณ” ใน **รวมบทความประวัติศาสตร์**. ฉบับที่ 9 (ก.พ. 2528). หน้า 127-148.
- _____. (2528). “บทวิจารณ์ ‘ทฤษฎีมานุษยวิทยาโครงสร้างกับประวัติศาสตร์’” ใน **สังคมศาสตร์กับการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์และวรรณกรรม**. ชูลิทธิ์ ชูชาติ. (บรรณาธิการ). เชียงใหม่: **วิทยาลัยครูเชียงใหม่**. หน้า 47-52.
- วรพร ภูวงศ์พันธุ์. “แนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจอยุธยา” ใน **อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**. ปีที่ 25 ฉบับที่ 1 (มิ.ย.-พ.ย. 2545). หน้า 52-69.
- วรินทร์ ชัยรัชเนกร. “วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ของศาสตราจารย์รอง ศยามานนท์” ใน **วารสารธรรมศาสตร์**. ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (มิ.ย.-ก.ย. 2524). หน้า 74-91.
- วางคณา นิพัทธ์สุขกิจ. (2545). “สาระประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยและข้อเสนอเกี่ยวกับแบบศึกษาประวัติศาสตร์นิพนธ์อยุธยา” ใน **โคลนไม่ติดล้อ คนไม่ติดกรอบ**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 183-233.
- วัชระ ลินธุ์ประมา. “ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณในบริบทการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย” ใน **จลสารไทยคดีศึกษา**. ปีที่ 18 ฉบับที่ 3 (ก.พ.-เม.ย. 2545) หน้า 3-13.
- วารุณี โอสธารมย์. “แบบเรียนไทยกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ‘เพื่อนบ้านของเรา’ ภาพสะท้อนเจตนา-คติอุดมการณ์ชาตินิยมไทย” ใน **รัฐศาสตร์สาร** ปีที่ 22 ฉบับที่ 3. หน้า 1-83.
- _____. (2546). **ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า : ความหมายและคุณค่า**. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง “วิธีการเขียนงานวิจัยทางประวัติศาสตร์” ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. “งานเขียนประวัติศาสตร์ผู้หญิงในสังคมไทย” ใน **รวมบทความประวัติศาสตร์**. ฉบับที่ 25 (2546). หน้า 81-144.
- วัลย์ อัครวิเชียร. “ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า (การบอกเล่า)” ใน **วารสารรามคำแหง**. (ฉบับมนุษยศาสตร์ เล่มที่ 2) ปีที่ 9 ฉบับที่ 1. หน้า 84-101.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. “บรรพบุรุษของคนไทยมาจากไหน : ข้อวินิจฉัยบางประการเกี่ยวกับคติความเชื่อของ

- คนไทยสมัยปัจจุบันที่มีต่อประวัติศาสตร์ไทย สมัยโบราณและปัญหาในการวิเคราะห์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์” ใน **รวมบทความประวัติศาสตร์**. ปีที่ 5 (ม.ย. 2525). หน้า 1-53.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. “จารีตการเขียนประวัติศาสตร์แบบไทย” ใน **จดหมายข่าวสังคมศาสตร์**. ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (ม.ค. 2527). หน้า 11-29.
- _____. “ประวัติศาสตร์คืออะไร” ใน **โลกประวัติศาสตร์**. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-มี.ค. 2538). หน้า 3-8.
- _____. “จากประวัติศาสตร์ถึงปรัชญาประวัติศาสตร์” ใน **โลกประวัติศาสตร์**. ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (เม.ย.-มิ.ย. 2538). หน้า 3-7.
- _____. “ประวัติศาสตร์นิพนธ์” ใน **โลกประวัติศาสตร์**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-มี.ค. 2539). หน้า 3-8.
- _____. “ประวัติศาสตร์ชนชาติไท/ไทย : สถานภาพความรู้ในปัจจุบัน” ใน **วารสารศิลปการ**. ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 (2540). หน้า 3-16.
- _____. “ประวัติศาสตร์กับการศึกษา” ใน **รวมบทความประวัติศาสตร์** ฉบับที่ 20 (2541). หน้า 57-89.
- _____. “ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ” ใน **รวมบทความประวัติศาสตร์** ฉบับที่ 21 (2542). หน้า 1-28.
- _____. (2542). “มิลล์ญูปี ๒๐๐๐ ความหมายทางปรัชญาประวัติศาสตร์ทฤษฎี” ใน **ประวัติศาสตร์ปริทรรศน์: พิพิธภัณฑ์เข็ญเกียรติพลโท ดำเนียร เลขะกุล**. วินัย พงศ์ศรีเพียร. (บรรณาธิการ) หน้า 1-46.
- _____. (2543). “ครูกับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทย” ใน **คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ไทย : จะเรียนจะสอนกันอย่างไร**. ประเสริฐ ณ นคร และคณะ (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ. หน้า 1-28.
- _____. “สถานภาพงานวิจัยประวัติศาสตร์ไทย สมัยก่อนสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยธนบุรี สมัยต้นรัตนโกสินทร์ และประวัติศาสตร์ล้านนาระหว่าง พ.ศ. 2503-2535” ใน **สถานภาพงานวิจัยสาขาประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2503-2535**. (2544).
- วีรศักดิ์ กิตติวรนนท์. “การพรรณนาการเปลี่ยนแปลงจาก ‘สยามยุคเก่า’ เป็น ‘สยามยุคใหม่’ ในงานนิพนธ์ทางประวัติศาสตร์ช่วงทศวรรษ 2490-2520” ใน **รัฐศาสตร์สาร** ปีที่ 22 ฉบับที่ 2. หน้า 144-233.
- ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์. “ประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า” ใน **รวมบทความประวัติศาสตร์**. ฉบับที่ 1 (ก.ค. 2523). หน้า 52-67.
- ศิวรักษ์ ศิวารมย์. “ประวัติศาสตร์กับความทรงจำทางสังคม” ใน **รวมบทความประวัติศาสตร์**. ฉบับที่ 19 (2540). หน้า 19-48.
- ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล. “ข้อคิดบางประการจากการวิจัยด้วยวิธีประวัติศาสตร์บอกเล่า” ใน **วารสารสุโขทัยธรรมิกราช** ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (พ.ค.-ส.ค. 2535). หน้า 77-86.
- สมชัย สายสุขสวัสดิ์. “หลักฐานประวัติศาสตร์ไทย : การจำแนกประเภทจดหมายเหตุในประชุมพงศาวดาร” ใน **กระแสวัฒนธรรม** ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (ม.ค. 2543). หน้า 33-52.
- _____. “หลักฐานประวัติศาสตร์ไทย : การจำแนกพงศาวดารในประชุมพงศาวดาร” ใน **กระแสวัฒนธรรม**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (ส.ค.-ธ.ค. 2543). หน้า 3-19.
- สมพงษ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์. “สามทศวรรษไทยศึกษากับไทยศึกษา: การศึกษาเปรียบเทียบสังคมและวัฒนธรรมไทย”. ใน **สถานภาพไทยศึกษา : การสำรวจเชิงวิพากษ์**. ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ. (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: สกว. (2543). หน้า 48-81.
- สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. “ทางเดินของชาวนิวทรี เกษตรศิริ : จาก ‘อินโดจีน’ ถึง ‘ท่าพระจันทร์’”. ใน **ศิลปวัฒนธรรม**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 23 (ก.ย. 2524). หน้า 54-84.

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. “ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย’ กับ การศึกษาประวัติศาสตร์นิพนธ์ในประเทศไทย”³⁴ ใน **โลกหนังสือ**. ปีที่ 5 ฉบับที่ 7 (เม.ย. 2525).

หน้า 74-87. _____ . “สังคมไทย จากคักดินา สู่ ทุนนิยม”³⁵ ใน **วารสารธรรมศาสตร์**. ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (2525). หน้า 128-164.

_____ . “๒๔ มิถุนา” วันชาติไทย : การตีความ ๔ แบบ ใน **มติชน** ปีที่ 26 ฉบับที่ 9236 (23 มิถุนายน 2546) หน้า 7.

สมใจ ไพโรจน์ธีระรัชต์. “ทัศนะของกลุ่มนักเขียน ประวัติศาสตร์ลานนาไทยที่มีต่อภูมิภาคของตน และสัมพันธ์ภาพระหว่างภูมิภาคกับการปกครองส่วนกลาง” ใน **วารสารอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เล่มที่ 7 ภาคต้น ปีการศึกษา 2516**. หน้า 38-59. พิมพ์อีกครั้ง ใน **ประวัติศาสตร์และนักประวัติศาสตร์ไทย**. (2519). หน้า 166-207.

_____ . “พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑-๔ : เปรียบเทียบฉบับตัวเขียนและฉบับ พิมพ์”. ใน **อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**. ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (2528). หน้า 71-87.

สมเกียรติ วันทะนะ. “วิกฤตการณ์ทางสังคมศาสตร์และการเติบโตของประวัติศาสตร์แบบมาร์กซิสต์ ใน ทศวรรษ ๑๙๗๐” ใน **วารสารธรรมศาสตร์**. ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (ต.ค.-ธ.ค. 2522). พิมพ์อีกครั้งใน **สังคมศาสตร์วิภาษวิธี**. (2524). หน้า 1-94.

_____ . “การศึกษาประวัติศาสตร์ทางความคิดของไทย”³⁶ ใน **สังคมศาสตร์วิภาษวิธี**. (2524). หน้า 385-465.

_____ . (2523). “ประวัติศาสตร์: ศาสตร์ของแม่มด?”

_____ . **ใน สถานะของวิชาประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน**.

_____ . เอกสารประกอบการสัมมนา สมาคมประวัติศาสตร์ฯ. หน้า 45-67.

_____ . “ลัทธิมาร์กซ์-จิตร ภูมิศักดิ์-ประวัติศาสตร์ ไทย” ใน **สังคมศาสตร์วิภาษวิธี**. (2524). หน้า 281-384.

_____ . “แนวการเขียนประวัติศาสตร์ไทยของ ศาสตราจารย์ ขจร สุขพานิช” ใน **สังคมศาสตร์ วิภาษวิธี**. (2524). หน้า 215-280.

_____ . (2527). **ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยสมัยใหม่**.³⁷

_____ . **บทความประกอบการสัมมนาถึงศตวรรษ ธรรมศาสตร์, 2477-2527**. กรุงเทพฯ : สถาบัน ไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____ . “สองศตวรรษของรัฐและประวัติศาสตร์ นิพนธ์ไทย” ใน **วารสารธรรมศาสตร์**. ปีที่ 13 ฉบับที่ 3 (ก.ย. 2527) หน้า 152-169.

_____ . “ประวัติศาสตร์ไทยในทศวรรษที่ผ่านมา (2520-2530)” ใน **เอกสารการสัมมนาทางวิชาการของสมาคมประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ 30-31 มกราคม 2531**. หน้า 19-48.

_____ . “สังคมไทย’ ในมโนภาพของสำนักคิดสมัย ใหม่”. ใน **จดหมายข่าวสังคมศาสตร์**. ปีที่ 10 ฉบับที่ 4 (ม.ค.-ก.ค. 2531). หน้า 91-114.

Somkiat Wanthana. (2532). “‘Dialectic’ and ‘Rhetoric’ in Modern Thai Historiography”

ใน **สายธารแห่งความคิด**. ชาคริต ชุ่มวัฒน์ และ อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์.(บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดกิจกรรมทางวิชาการ ฉลองครบ 60 ปี อาจารย์ คุณวรุณยุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. พิมพ์สว. หน้า 97-115.

³⁴บทความปริทัศน์” ว่าด้วยหนังสือของ นางวิภา ขลิदानนท์ เรื่อง **ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย**.

³⁵“ประวัติศาสตร์นิพนธ์ปริทัศน์” ว่าด้วยความคิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ “เศรษฐกิจ” ไทยของจิตรทิพย์ นาถสุภาและคณะ

³⁶พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก พ.ศ. 2522

³⁷สามารถอ่านข้อวิจารณ์ที่มีต่อบทความดังกล่าวได้จาก รายงานการวิจารณ์บทสัมภาษณ์เรื่อง “ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยสมัยใหม่” ใน **วารสารธรรมศาสตร์**. ปีที่ 13 ฉบับที่ 3 (ก.ย. 2527). หน้า 172-188.

สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ. “ประเทศเพื่อนบ้านศึกษาในประเทศไทย: การสำรวจเชิงประวัติศาสตร์นิพนธ์และข้อสังเกตบางประการ” ใน **วารสารสุโขทัยธรรมาราช** ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-เม.ย. 2538) หน้า 106-114.

สายชล สัตยานุรักษ์ (วรรณรัตน์). “ประวัติศาสตร์นิพนธ์ในประเทศไทย” ใน **วารสารธรรมศาสตร์** ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (ก.ค.-ก.ย. 2522). หน้า 150-166.

_____. “ปัญญาชนนักประวัติศาสตร์ : ศ.ดร. นิธิ เอียวศรีวงศ์” ใน **พิเคราะห์ ‘นิธิ’ ปรากฏ์แจ็กๆ**. กรุงเทพฯ: มติชน. (2544). หน้า 96-151.

สุจิตรา วุฒิสถียร. “เส้นทางอันตรายในวิชาการประวัติศาสตร์” ใน **วารสารธรรมศาสตร์**. ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 (ก.พ.-พ.ค. 2518). หน้า 104-121.

_____. “แนวความคิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์นิพนธ์ของชาวตะวันตก” ใน **วารสารประวัติศาสตร์**. ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-เม.ย. 2522). หน้า 45-71.

สุเทพ สุนทรภักษ์. “ความล้าสมัยเกี่ยวกับอดีตของมนุษย์”³⁸ ใน **อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร** ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (มิ.ย.-พ.ย. 2522). พิมพ์อีกครั้งใน **ปรัชญาประวัติศาสตร์**. (2527). หน้า 44-59. และใน **มานุษยวิทยากับประวัติศาสตร์**. (2540). หน้า 49-69.

_____. “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น : การศึกษาประวัติศาสตร์ระดับจุลภาค”³⁹ ใน **มานุษยวิทยากับประวัติศาสตร์**. (2540). หน้า 108-129.

_____. “มานุษยวิทยากับประวัติศาสตร์” ใน **มานุษยวิทยากับประวัติศาสตร์**. (2540). หน้า 71-86.

_____. (2528). “ทฤษฎีมานุษยวิทยาโครงสร้างกับ

ประวัติศาสตร์”⁴⁰ ใน **สังคมศาสตร์กับการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์และวรรณกรรม**. ชูลีทธิ ชูชาติ. (บรรณาธิการ). เชียงใหม่: วิทยาลัยครูเชียงใหม่. หน้า 35-46. พิมพ์อีกครั้งใน **มานุษยวิทยากับประวัติศาสตร์**. (2540). หน้า 88-106.

สุธาศัย ยัมประเสริฐ. “ประวัติศาสตร์แบบระบบโลกของวอลเลอรัสโตน” ใน **วารสารอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. ปีที่ 24 ฉบับที่ 2 (ก.ค.-ธ.ค. 2535). หน้า 38-59.

_____. (2545). “ประวัติศาสตร์นิพนธ์โพร” ใน **โคลนไม่ติดล้อ คนไม่ติดกรอบ**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 287-329.

สุธี ประศาสน์เศรษฐ. “ทฤษฎีและแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย” ใน **เศรษฐศาสตร์ปริทัศน์**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (ต.ค. 2522). หน้า 37-64. พิมพ์อีกครั้งใน **สังคมศาสตร์กับการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์และวรรณกรรม**. ชูลีทธิ ชูชาติ. (บรรณาธิการ). เชียงใหม่: วิทยาลัยครูเชียงใหม่. หน้า 1-34.

สุมาลี บำรุงสุข. “มิเชล ฟูโกและประวัติศาสตร์” ใน **จุดสารไทยคดีศึกษา**.⁴¹ ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (พ.ย. 2536-ม.ค. 2537). หน้า 7-10.

สุมาลี บำรุงสุข และ สุกัญญา บำรุงสุข. “ประวัติศาสตร์บอกเล่ากับการเรียนการสอนวิจัยประวัติศาสตร์” ใน **จารอดีต**. คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2535). พิมพ์อีกครั้งใน **วารสารสุโขทัยธรรมาราช**. ฉบับ “ประวัติศาสตร์ : ต่อเทียนอดีต ส่องทางปัจจุบัน” ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-เม.ย. 2536) หน้า 75-87.

สุรัตน์ วรรณรัตน์. “การวิจัยประวัติศาสตร์ (Historical

³⁸ พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก พ.ศ. 2509

³⁹ พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก พ.ศ. 2522

⁴⁰ พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก พ.ศ. 2523

⁴¹ แปลเก็บความจาก Patricia O'Brian. (1989). “Michel Foucault's History of Culture” in **The new Cultural History**. Lynn Hunt. (ed). pp. 22-45

Research)” ใน **วารสารประวัติศาสตร์**. ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-เม.ย. 2523). หน้า 100-113.

สุลักษณ์ ศิวรักษ์. “สมเด็จพระยาดำรงฯ กับสกุลประวัติศาสตร์” ใน **รวมบทความประวัติศาสตร์** ฉบับที่ 1 (ก.ค. 2523). หน้า 23-51

สุวรรณา สถาอนันท์. “ข้อเสนอเบื้องต้นว่าด้วยปรัชญาประวัติศาสตร์ในทัศนะของขงจื้อ” ใน **เอเชียปริทัศน์**. ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-เม.ย. 2533). หน้า 82-88.

สีบแสง พรหมบุญ. “ปรัชญาประวัติศาสตร์”⁴² ใน **ปรัชญาประวัติศาสตร์**. (2527). หน้า 76-82.

_____ (2523). “สถานะของวิชาประวัติศาสตร์ในประเทศไทย” ใน **สถานะของวิชาประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน**. เอกสารประกอบการสัมมนา สมาคมประวัติศาสตร์ฯ. หน้า 17-44.

อดิศร ศักดิ์สูง. “การศึกษาประวัติศาสตร์แบบ Post Modernism : ประวัติศาสตร์...ความจริงหรือวาทกรรม” ใน **รุสมีแล**. ปีที่ 24 ฉบับที่ 2 (พ.ค.-ส.ค. 2546). หน้า 21-28.

_____ “Postmodernism กับประวัติศาสตร์” ใน **วารสารปาริชาติ**. ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (ต.ค.-มี.ค. 2546). หน้า 25-32

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. “ความเปลี่ยนแปลงความคิดทางเวลาในสังคมไทย” ใน **เศรษฐศาสตร์การเมือง**. ปีที่ 6 ฉบับที่ 3-4 (ต.ค. 2531). หน้า 100-115.

_____ “วิชาประวัติศาสตร์กับสังคมไทยยุคโลกา- นูวัตร์” ใน **สยามอารยะ** ปีที่ 3 ฉบับที่ 41 (ก.ค. 2539) หน้า 51-58.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. “ตำนานและลักษณะความคิดทางประวัติศาสตร์ในล้านนา ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 20 และ 21” ใน **วารสารธรรมศาสตร์**. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-เม.ย. 2520) พิมพ์อีกครั้ง

ใน **ปรัชญาประวัติศาสตร์**. (2527). หน้า 189-215. และใน **ความคิดทางประวัติศาสตร์และศาสตร์ของวิธีคิด**. (2543). หน้า 24-44.

_____ “ประวัติศาสตร์กับมานุษยวิทยา เอกภาพของการศึกษาความเคลื่อนไหวของสังคม”⁴³ ใน **วารสารสังคมศาสตร์มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**. ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (2526) พิมพ์อีกครั้งใน **ความคิดและความเคลื่อนไหวทางสังคม**. (2530). หน้า 1-22. และใน **ความคิดทางประวัติศาสตร์ และศาสตร์ของวิธีคิด**. (2543). หน้า 1-23.

_____ “สังคมศาสตร์วิจารณ์หรือประวัติศาสตร์นิพนธ์ทางสังคมศาสตร์” ใน **วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (2524). และใน **ความคิดและความเคลื่อนไหวทางสังคม**. (2530). หน้า 23-56.

_____ “วิธีการเขียนประวัติศาสตร์ของ จิตร ภูมิศักดิ์” ใน **รวมบทความประวัติศาสตร์** ฉบับที่ 3 (พ.ย. 2524). หน้า 54-88 พิมพ์อีกครั้งใน **ความคิดและความเคลื่อนไหวทางสังคม**. (2530). หน้า 57-95. และใน **ความคิดทางประวัติศาสตร์ และศาสตร์ของวิธีคิด**. (2543). หน้า 45-89.

_____ “แนวความคิดและวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในมิติทางวัฒนธรรม” ใน **สถาบันวิจัยศิลปวัฒนธรรม**. ปีที่ 1 ฉบับที่ 2(2) 2543. หน้า 17-32.

_____ “แนวความคิดและทิศทางในการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมไทย”⁴⁴ ใน **ความคิดทางประวัติศาสตร์และศาสตร์ของวิธีคิด**. (2543). หน้า 132-167.

อิริศ ฮอบสบอม. (เขียน). “แลไปข้างหน้า : ประวัติศาสตร์และอนาคต” พรเพ็ญ อ้นตระกูล. (แปลและเรียบเรียง) ใน **เศรษฐศาสตร์การเมือง**. ปีที่ 2

⁴²พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก พ.ศ. 2515

⁴³พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก พ.ศ. 2523

⁴⁴พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก พ.ศ. 2542 ในชื่อ “ประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมไทย: ความหมายและวิธีการศึกษา”

ฉบับที่ 2 (มิ.ย. 2525). หน้า 68-98.

อี เอช คาร์. (เขียน). "ประวัติศาสตร์คืออะไร" ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (แปล). ใน **วารสารธรรมศาสตร์**. ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 (ก.พ.-พ.ค. 2518). หน้า 91-103.

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. (2527). "ปัญหาการเขียนประวัติ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์" ใน **ปัญหาการเขียน**

เนื่องจากข้อจำกัดในขั้นตอนการตรวจแก้ ผู้รวบรวมจึงไม่สามารถนำงานส่วนที่เหลือนี้ แทรกในตัวบรรณานุกรมหลัก และได้นำมาไว้ในส่วนท้ายของบรรณานุกรม จึงขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ (2527). **ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคม**. ภาคที่ 1 : วิชาประวัติศาสตร์* กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์. หน้า 1-51.

ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ. "ข้อสังเกตเกี่ยวกับการศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย" ใน **วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**. ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (ก.ย. 2518). หน้า 36-45.

ประวัติศาสตร์ไทยบนเส้นทางการเปลี่ยนแปลง : การประมวลความรู้เพื่อการพัฒนาการวิจัยประวัติศาสตร์ไทย. (2541). เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง ประวัติศาสตร์ไทยบนเส้นทางการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

ประวัติผู้นำไทย. ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (บรรณาธิการ). หน้า 1-27.

อัจฉราพร กมฺุทพิสมัย. "แนวการเขียนประวัติศาสตร์ของหลวงวิจิตรวาทการ"⁴⁵ ใน **ประวัติศาสตร์และนักประวัติศาสตร์ไทย**. (2519). หน้า 262-290.

พรภิรมณ์ เชียงกุล. "อิทธิพลทางวิทยาศาสตร์ที่มีต่อปรัชญาประวัติศาสตร์ในคริสต์ศตวรรษที่ 17, 18 และการขึ้นมาของประวัติศาสตร์ในฐานะที่เป็น 'ศาสตร์' ใหม่". ใน **สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (ธ.ค. 2533). หน้า 123-133.

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2522). "**ประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า**". บทความประกอบกรอการสัมมนาของ สมาคมประวัติศาสตร์ เรื่อง ความก้าวหน้าของการศึกษาและการวิจัยประวัติศาสตร์ไทยในปัจจุบัน ณ ห้องประชุม คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วันศุกร์ที่ 11-เสาร์ที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2522.

⁴⁵พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก 2519

*ประกอบด้วย บทที่ 1 : ความหมายและการจำแนกสาขาของประวัติศาสตร์. บทที่ 2 : ปรัชญาและวิธีการของประวัติศาสตร์

ตารางแสดงลำดับเวลาพิมพ์ของงานชิ้นสำคัญบางส่วน⁴⁶

ปีที่พิมพ์ เผยแพร่	ชื่อผู้แต่ง, บรรณธิการ	ชื่อเรื่อง	ว. / น. / บ.
2515			
	ฉลอง สุนทรวานิชย์	“วิวัฒนาการการเขียนประวัติศาสตร์ไทย จาก เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ถึงสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพฯ”	#
	ชำนาญ อินทุโสภณ (แปล)	เฮโรโดตัส	#
	มานิต ชุมสาย	“หลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยในต่างประเทศ”	#
	ลีบแสง พรหมบุญ	“ปรัชญาประวัติศาสตร์”	#
2516			
	สมใจ ไพโรจน์ธีระรัชต์	“ทัศนะของกลุ่มนักเขียนประวัติศาสตร์ลานนาไทยที่ มีต่อภูมิภาคของตน และสัมพันธ์ภาพระหว่างภูมิภาค กับการปกครองส่วนกลาง”	#
2517			
	กอบแก้ว สุวรรณทัต-เพียร	“การศึกษาประวัติศาสตร์ของสกุลดำรงราชานุภาพ”	#
	ชาญวิทย์ เกษตรศิริ	“การตีความประวัติศาสตร์ไทยของ จิตร ภูมิศักดิ์”	#
		“วิชาประวัติศาสตร์ในประเทศไทย”	#
		“ประวัติศาสตร์และปรัชญาตะวันตก”	#
	ณรงค์ พรพิริยะกุลชัย	“แนวการเขียนประวัติศาสตร์ของ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์”	#
2518			
	ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (แปล)	“ประวัติศาสตร์คืออะไร”	#
		“ปรัชญาประวัติศาสตร์ไทย”	#
	ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ สุชาติ สวัสดิ์ศรี	“ปรัชญาประวัติศาสตร์. (รวมบทความ)”	#
	นิธิ เอียวศรีวงศ์	“ข้อคิดเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์” ⁴⁷ “สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพกับ อาร์โนลด์ ทอยน์บี” ⁴⁸	# #
	สุจิตรา วุฒิสถียร	“เส้นทางอันตรายนในวิชาการประวัติศาสตร์”	#
	อนุช อภาภิรม	ทฤษฎีประวัติศาสตร์และสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 3)	#

⁴⁶ นำเสนองานที่ตีพิมพ์เผยแพร่เป็นทางการครั้งแรกเป็นหลัก ไม่นับงานตีพิมพ์ซ้ำ

ว : วิทยานิพนธ์/ น : หนังสือ/ บ : บทความ

⁴⁷ ใน ปรัชญาประวัติศาสตร์. พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2509⁴⁸ ใน ปรัชญาประวัติศาสตร์. พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2512

ปีที่พิมพ์ เผยแพร่	ชื่อผู้แต่ง, บรรณธิการ	ชื่อเรื่อง	ว. / น. / บ.
2519			
	กอบแก้ว สุวรรณทัต-เพียร	“การเขียนประวัติศาสตร์แบบชาตินิยม : พิจารณา หลวงวิจิตรวาทการ”	#
	กาญจณี สมเกียรติกุล และ ยุพา ชุมจันทร์ (แปล)	“ก.ศ.ร. กุหลาบ กับประวัติศาสตร์ไทย”	#
	ชาญวิทย์ เกษตรศิริ	“ประวัติศาสตร์วิธี”	#
	ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ สุชาติ สวัสดิ์ศรี	ประวัติศาสตร์และนักประวัติศาสตร์ไทย. (รวมบทความ)	#
	เดวิด เค. ้วยอาจ	“การเขียนประวัติศาสตร์ไทยแบบตำนานและ พงศาวดาร”	#
	ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ	“ปรัชญาประวัติศาสตร์ของลัทธิมาร์กซ์”	#
	ยุพา ชุมจันทร์ (แปล)	“การแบ่งยุคสมัยของประวัติศาสตร์ไทย”	#
	วนิดา ตรงยางกูร	ประวัติศาสตร์นิพนธ์เบื้องต้น.	#
	อัจฉราพร กมฺพพิสมัย	“แนวการเขียนประวัติศาสตร์ของหลวงวิจิตรวาทการ”	#
2520			
	ธิดา สารระยา (แปล)	ศึกษาประวัติศาสตร์อย่างไรและทำไม.	#
	ปิยนาด บุนนาค	“การวิจัยประวัติศาสตร์”	#
	อานันท์ กาญจนพันธุ์	“ตำนานและลักษณะความคิดทางประวัติศาสตร์ใน ล้านนา ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 20 และ 21”	#
2521			
	ขจร สุขพานิช	“อารัมภบท ประวัติศาสตร์และวิธีการศึกษา”	#
	ธิดิมา พิทักษ์ไพรวรรณ	“ฐิติดีดีล : นักประวัติศาสตร์ฝ่ายสังคมนิยม”	#
	ฉัตรทิพย์ นาถสุภา	“การศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ”	#
2522			
	จันทร์ฉาย ภักดีอริสม	“คาร์ล มาร์กซ์ และการตีความหมายประวัติศาสตร์”	#
	แถมสุข นุ่มนนท์	“ประวัติศาสตร์”	#
	นิธิ เอียวศรีวงศ์	“ประวัติศาสตร์และการวิจัยทางประวัติศาสตร์”	#
	นาฏวิภา ชลิตานนท์	วิวัฒนาการของการเขียนประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่ สมัยโบราณจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น.	#
	พรเพ็ญ อ้นตระกูล	“ประวัติศาสตร์ในทัศนะของสำนักมาร์กซิสต์”	#
	มาตยา อิงคนารถ	“ประวัติศาสตร์รับใช้สังคมได้หรือไม่”	#
	สมเกียรติ วันทะนะ	“วิกฤตการณ์ทางสังคมศาสตร์และการเติบโตของ ประวัติศาสตร์แบบมาร์กซิสต์ในทศวรรษ 1970”	#
		“การศึกษาประวัติศาสตร์ทางความคิดของไทย”	#

ปีที่พิมพ์ เผยแพร่	ชื่อผู้แต่ง, บรรณธิการ	ชื่อเรื่อง	ว. / น. / บ.
	สายชล วรรณรัตน์	“ประวัติศาสตร์นิพนธ์ในประเทศไทย”	#
	สุจิตรา วุฒิเสถียร	“แนวความคิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์นิพนธ์ของชาวตะวันตก”	#
	สุธี ประศาสน์เศรษฐ์	“ทฤษฎีและแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย”	#
	สุเทพ สุนทรเภลัช	“ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น : การศึกษาประวัติศาสตร์ระดับจุลภาค”	#
2523			
	दनัย ไชยโยธา	“พัฒนาการประวัติศาสตร์นิพนธ์ในตะวันตก”	#
	นินิ เอียวศรีวงศ์	“การศึกษาประวัติศาสตร์ไทย อดีตและอนาคต” ประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์ในพระราชพงศาวดาร อยุธยา	#
	ประเสริฐ จิตติวัฒนพงศ์	ประวัติศาสตร์ : จุดยืนและการเรียนการสอน”	#
	ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์	“ประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า”	#
	สมเกียรติ วันทะนะ	“ประวัติศาสตร์: ศาสตร์ของแม่มด?”	#
	สมาคมประวัติศาสตร์	สถานะของวิชาประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน. (รวมบทความ)	#
	สุรัตน์ วรารัตน์	“การวิจัยประวัติศาสตร์”	#
	สุลักษณ์ ศิวรักษ์	“สมเด็จพระยาตากสินฯ กับสกุลประวัติศาสตร์”	#
	สุเทพ สุนทรเภลัช	“ทฤษฎีมานุษยวิทยาโครงสร้างกับประวัติศาสตร์”	#
	ลีบแสง พรหมบุญ	“สถานะของวิชาประวัติศาสตร์ในประเทศไทย”	#
	อานันท์ กาญจนพันธุ์	“ประวัติศาสตร์กับมานุษยวิทยา เอกภาพของ การศึกษาความเคลื่อนไหวของสังคม”	#
2524			
	กาญจณี ละอองศรี	“ถิ่นกำเนิดของคนไทย : พรหมแดนแห่งความรู้”	#
	ชาญวิทย์ เกษตรศิริ	“หลัด้าเจ้า และ ปรัชญาประวัติศาสตร์มาร์กซิสต์ ของจีน”	#
	ณัฐวดี ชนะชัย	“งานเขียนทางประวัติศาสตร์ของณัฐวดี สุทธิสงคราม”	#
	นาฏวิภา ชลิตานนท์	ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย	#
	พรเพ็ญ อันตระกูล	“การเขียนประวัติศาสตร์ ของ ชัย เรื่องศิลป์”	#
		“ทัศนะประวัติศาสตร์จากปรัชญาของเฮินสท์ คัสซีโร”	#
	ไพศาล วงศ์วรวิสิทธิ์	“แกมสุข นุ่มนนท์ ในฐานะนักประวัติศาสตร์”	#
	ภัชราพร ช่างแก้ว และ ชูเกียรติ สกุลโชคชัย	“นินิ เอียวศรีวงศ์ กับ ประวัติศาสตร์ไทย”	#
	มนตรี พวงพัฒนชัย	“บทความปริทัศน์ 'งานประวัติศาสตร์ของชัย เรื่องศิลป์”	#

ปีที่พิมพ์ เผยแพร่	ชื่อผู้แต่ง, บรรณธิการ	ชื่อเรื่อง	ว. / น. / บ.
	วราพิน ชัยรัชนีกร	“วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ของ ศาสตราจารย์รอง ศยามานนท์”	#
	สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล	“ทางเดินของชาวนิวทฤษฎีเกษตรศิริ : จาก ‘อินโดจีน’ ถึง ‘ท้าวพระจันทร์’”	#
	สมเกียรติ วันทะนะ	“แนวการเขียนประวัติศาสตร์ไทยของศาสตราจารย์ ขจร สุขพานิช”	#
		สังคมศาสตร์วิภาษวิธี (รวมบทความ)	#
	อานันท์ กาญจนพันธุ์	“วิธีการเขียนประวัติศาสตร์ของ จิตร ภูมิศักดิ์”	#
	อุบลศรี อรรถพันธุ์	การชำระพระราชพงศาวดารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก	#
2525			
	กนก วงษ์ตระหง่าน	“แรงผลักดันประวัติศาสตร์”	#
	เกษียร เตชะพีระ (แปล)	“เบนดิก อาร์. โอ. ยี. แอนเดอร์สัน, การศึกษา ว่าด้วยรัฐไทย: สภาไทยคดีศึกษา”	#
	ชัยวัฒน์ สถาอานันท์	“บทวิจารณ์หนังสือ The History of Sexuality ของ Michel Foucault”	#
	ชาติชาย พถานานนท์ (แปล)	ประวัติศาสตร์คืออะไร	#
	दनัย ไชโยธา	“ปรัชญาประวัติศาสตร์”	#
	ธาวิต สุขพานิช	“ทะเลวงรอบหลายกรง : การพิจารณาเชิงประวัติศาสตร์ถึงความสัมพันธ์ระหว่าง อนาคต เวลา ศาสนา และความก้าวหน้าของไทย”	#
		“กำเนิดในจุดอับ : การพิจารณาเชิงประวัติศาสตร์ถึงความสัมพันธ์ระหว่าง เวลา ศาสนา และความก้าวหน้าของไทย”	#
	ธิดา สาระยา	ตำนานและตำนานประวัติศาสตร์กับการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	#
	นครินทร์ เมฆไตรรัตน์	“การปฏิวัติสยาม 2475: พรหมแดนแห่งความรู้”	#
	นพพร ประชากุล และ ธาวิต สุขพานิช	“ความคิดทางประวัติศาสตร์ของมาร์ค บลอค”	#
	นิธิ เอียวศรีวงศ์	“การศึกษาประวัติความคิดของไทย”	#
		“หลักฐานทางประวัติศาสตร์”	#
		ประวัติศาสตร์นิพนธ์ตะวันตก (พิมพ์ครั้งที่ 3)	#
	นิธิ เอียวศรีวงศ์ และ อาคม พัตมยะ	หลักฐานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย	#

ปีที่พิมพ์ เผยแพร่	ชื่อผู้แต่ง, บรรณธิการ	ชื่อเรื่อง	ว. / น. / บ.
	พรชัย คุ่มทวีพร	“บทวิจารณ์ทฤษฎีประวัติศาสตร์แนวปัจเจกชนวินิจัย”	#
	พรเพ็ญ อันตระกูล (แปล)	“แลไปข้างหน้า : ประวัติศาสตร์และอนาคต”	#
	วินัย พงศ์ศรีเพียร	“บรรพบุรุษของคนไทยมาจากไหน”	#
	สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล	“สังคมไทย จากคักตินา สู่มุขนิมย”	#
		“ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย กับ การศึกษา ประวัติศาสตร์นิพนธ์ในประเทศไทย”	#
2526			
	ธวัชชัย วิริยาภรณ์ (แปล)	“ว่าด้วยปัญหาการแบ่งยุคทางประวัติศาสตร์”	#
	ธิดา สาระยา	“การศึกษาบทบาทและหน้าที่ของตำนานประวัติศาสตร์ ในพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของอาณาจักรเชียงใหม่”	#
	ธิดิตา พิทักษ์ไพรวรรณ (แปล)	การเข้าใจประวัติศาสตร์ : มุขบทว่าด้วยระเบียบวิธี ประวัติศาสตร์	#
	ธเนศ วงศ์ยานนาวา	“Historicism หลังเฮเกล : รันเกและโครเซ”	#
	พรสวรรค์ อัมรานนท์	ตำนานเชียงแสน : การศึกษาเชิงวิจารณ์	#
2527			
	เคิร์ก เจ. เรโนลด์ส	ประวัติศาสตร์สังคมคืออะไร	#
	ชัยวัฒน์ สถาอานันท์	“ปัญหาการศึกษาผู้นำทางการเมือง : แนวความคิด และข้อสังเกตเกี่ยวกับวิธีการศึกษาเชิงประวัติ”	#
	ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ สุชาติ สวัสดิ์ศรี	ประวัติศาสตร์และนักประวัติศาสตร์ไทย (พิมพ์ครั้งที่ 3)	#
	ชาญวิทย์ เกษตรศิริ	“สกุลประวัติศาสตร์ : แสงสว่างในความมืด”	#
	ธวัชชัย สาครินทร์	“ชีวประวัติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม : แนวการศึกษาและปัญหา”	#
	ธิดา สาระยา	“จากการเมืองทางปัญญาสู่ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น”	#
		“ประวัติศาสตร์จากภายใน”	#
	วินัย พงศ์ศรีเพียร	“จารีตการเขียนประวัติศาสตร์แบบไทย”	#
	อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์	“ปัญหาการเขียนประวัติจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์”	#
2528			
	จามะรี พิทักษ์วงศ์ (แปล)	“วิพากษ์วิธีการผลิตแบบเอเชีย”	#
	ธเนศ วงศ์ยานนาวา	“อ่านงานฟูโก้”	#
	พงศิธิดา เกษมสิน	“ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย: ศึกษาพระราชนิพนธ์ใน พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว”	#
	ริชาร์ด ไคค์	“การอธิบายและจุดมุ่งหมายของประวัติศาสตร์”	#
	รุจยา อากาการ	“ประวัติศาสตร์กับการวิเคราะห์เชิงปริมาณ”	#

ปีที่พิมพ์ เผยแพร่	ชื่อผู้แต่ง, บรรณธิการ	ชื่อเรื่อง	ว. / น. / บ.
	สมใจ ไพโรจน์ธีระรัชต์	“พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๔ : เปรียบเทียบฉบับตัวเขียนและฉบับพิมพ์”	#
2529			
	ชัยวัฒน์ บุណาค	“หลักฐานทางประวัติศาสตร์คืออะไร? : ปัญหาของ Fallacy แนวความคิดและวิวัฒนาการ”	#
	ธิดา สาระยา	ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (รวมบทความ)	#
	นิตี เอียวศรีวงศ์	“๒๐๐ ปี ของการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยและทางข้างหน้า”	#
	พรชัย คุ่มทวีพร	แบบการอธิบายในพระนิพนธ์ทางประวัติศาสตร์ของ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ : การวิเคราะห์ ปรัชญา	#
	เศรษฐศาสตร์การเมือง	“สถานะของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” (รายงานการสัมมนา)	#
	อรรถ นันทจักรี	ประวัติศาสตร์นิพนธ์อีสาน : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ ประเพณีการจดบันทึกประวัติศาสตร์หัวเมืองอีสานถึง ต้นศตวรรษที่ 20	#
2530			
	ยุพา ชุมจันทร์	ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย พ.ศ. 2475-พ.ศ. 2516	#
	เศรษฐศาสตร์การเมือง	“ประวัติศาสตร์กับการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์” (รายงานการสัมมนา)	#
	อานันท์ กาญจนพันธุ์	ความคิดและความเคลื่อนไหวทางสังคม : แนว การศึกษาทางประวัติศาสตร์และสังคมศาสตร์ (รวมบทความ)	#
2531			
	ฉลอง สุนทรวาณิชย์	“การศึกษาเปรียบเทียบในทางประวัติศาสตร์”	#
	สมเกียรติ วันทะนะ	“ประวัติศาสตร์ไทยในทศวรรษที่ผ่านมา (2520-2530)”	#
		“‘สังคมไทย’ ในมโนภาพของสำนักคิดสมัยใหม่”	#
2532			
	กาญจณี ละอองศรี	“การแบ่งยุคสมัยของประวัติศาสตร์ไทย”	#
	สงบ ส่งเมือง	วิวัฒนาการการเขียนประวัติศาสตร์ภาคใต้ (รายงานวิจัย)	#
	สมเกียรติ วันทะนะ	“‘Dialectic’ and ‘Rhetoric’ in Modern Thai Historiography”	#
2533			
	เคิร์ก เจ. เรโนลด์ส	“โครงเรื่องของประวัติศาสตร์ไทย : ทฤษฎีและการปฏิบัติ”	#

ปีที่พิมพ์ เผยแพร่	ชื่อผู้แต่ง, บรรณธิการ	ชื่อเรื่อง	ว. / น. / บ.
	ธงชัย วินิจจะกูล	“ผู้ร้ายในประวัติศาสตร์ไทย: กรณีพระมหากษัตริย์ราชวงศ์จักรีและผู้ร้ายกลับใจหรือถูกใส่ความโดย plot ของนักประวัติศาสตร์”	#
	สุวรรณา สถาอานันท์	“ข้อเสนอเบื้องต้นว่าด้วยปรัชญาประวัติศาสตร์ในทัศนะของขงจื้อ”	#
2534			
#	ธงชัย วินิจจะกูล	วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์แบบวงศ์วานวิทยา (Genealogy)	#
	ธวัช ปุณโณทก	“การใช้เอกสารท้องถิ่นอีสานและล้านช้าง : พิจารณาทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม”	#
2535			
	ฉลอง สุนทรวานิชย์	“สถานภาพการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ : รายงานการสำรวจเบื้องต้นจากวิทยานิพนธ์ปริญญาโทสาขาวิชาประวัติศาสตร์”	#
	วิณา เอี่ยมประไพ	หลักฐานทางประวัติศาสตร์.	#
	สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ	ประวัติศาสตร์แบบระบบโลกของวอลเลอรัสโตน	#
	สุมาลี และ สุกัญญา	“ประวัติศาสตร์บอกเล่ากับการเรียนการสอนวิจัยประวัติศาสตร์”	#
	ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล	“ข้อคิดบางประการจากการวิจัยด้วยวิธีประวัติศาสตร์บอกเล่า”	#
2536			
	ชาคริต ชุ่มวัฒนะ	“สถานภาพงานวิจัยประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยา ระหว่าง พ.ศ. 2503-2535”	#
	ธีระ นุชเปี่ยม	“ภาษา/ความหมาย/ความเป็นจริง บันทึบความคิดร่วมสมัย”	#
#	แถมสุข นุ่มนนท์	“สถานภาพงานวิจัยประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์สมัยใหม่ (2398-2535) : ศึกษาในช่วงปี 2503-2535”	#
#	สุมาลี บำรุงสุข (แปล)	“มิเชล พูโกและประวัติศาสตร์”	#
2537			
#	ณัฐรวดี ชนะชัย (แปล)	“ความสำเร็จและความล้มเหลว : ท่ามกลางกระแสความนิยมสูงสุดของประวัติศาสตร์บอกเล่า”	#
	ธีระ นุชเปี่ยม	“ความยากย้อนของอดีต”	#
	ธเนศ วงศ์ยานนาวา	“กรุณาอย่ามี “ทฤษฎีที่เป็นนามธรรม”: “เราเป็นชาวอังกฤษ”	#
2538			
#	ณัฐฉิณี ภาสะพงศ์	ปรัชญาประวัติศาสตร์ของขงจื้อ.	#

ปีที่พิมพ์ เผยแพร่	ชื่อผู้แต่ง, บรรณธิการ	ชื่อเรื่อง	ว. / น. / บ.
	ธงชัย วินิจจะกุล	“ชาติไทย, เมืองไทย และนิธิ เอียวศรีวงศ์”	#
	ธีระ นุชเปี่ยม	“ภาษา ความหมาย ความเป็นจริง...2”	#
		“ปรัชญาประวัติศาสตร์แนวจิตนิยม”	#
	ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ	“นิธิ เอียวศรีวงศ์ กับประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย”	#
	นครินทร์ เมฆไตรรัตน์	“ประวัติศาสตร์นิพนธ์จอมพล ป.พิบูลสงคราม : ข้อสังเกตเบื้องต้น”	#
	มัทนา เกษกมล	“การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น”	#
	วินัย พงศ์ศรีเพียร	“ประวัติศาสตร์คืออะไร”	#
		“จากประวัติศาสตร์ถึงปรัชญาประวัติศาสตร์”	#
	สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ	“ประเทศเพื่อนบ้านศึกษาในประเทศไทย : การสำรวจ เชิงประวัติศาสตร์นิพนธ์และข้อสังเกตบางประการ”	#
2539			
	จีรพล เกตุจุมพล	การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างขององค์ความรู้ ของกลุ่มชนชั้นนำสยามรุ่นใหม่ พ.ศ. 2367-2468 (ศึกษากรณีการชำระพระราชพงศาวดารกรุง รัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-4)	#
	ปกรณ ทรงม่วง	การวิเคราะห์พงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับหอสมุด วชิรญาณ	#
	ธีระ นุชเปี่ยม	“ความรู้ อำนาจ อุดมการณ์ ในวาทกรรมทาง ประวัติศาสตร์”	#
	ราม วัชรประดิษฐ์	พัฒนาการของประวัติศาสตร์ชาติในประเทศไทย พ.ศ. 2411-2487	#
	วินัย พงศ์ศรีเพียร	“ประวัติศาสตร์นิพนธ์”	#
	เสาวณีย์ พรรณาภพ	ศึกษาวิเคราะห์กฎหมายโพษาราชในฐานะที่เป็น เอกสารทางประวัติศาสตร์	#
	อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์	“วิชาประวัติศาสตร์กับสังคมไทยยุคโลกาภิวัตน์”	#
2540			
	ทวีศักดิ์ เผือกสม	“โครงเรื่องในประวัติศาสตร์นิพนธ์ : วรรณกรรมกับ ประวัติศาสตร์”	#
	ธีระ นุชเปี่ยม	“ประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์นิพนธ์ หมายเหตุ ร่วมสมัย”	#
	วินัย พงศ์ศรีเพียร	“ประวัติศาสตร์ชนชาติไทไทย : สถานภาพความรู้ใน ปัจจุบัน”	#
	ศิวรักษ์ ศิวารมย์	“ประวัติศาสตร์กับความทรงจำทางสังคม”	#

ปีที่พิมพ์ เผยแพร่	ชื่อผู้แต่ง, บรรณธิการ	ชื่อเรื่อง	ว. / น. / บ.
	สุเทพ สุนทรเภลัช	มานุษยวิทยากับประวัติศาสตร์ (รวมบทความ)	#
	อุษณีย์ ธงไชย	พระราชพงศาวดารและพงศาวดาร : หลักฐานที่สร้างขึ้นเพื่อสถาบันกษัตริย์	#
		จารึกและตำนาน : หลักฐานที่สร้างขึ้นภายใต้อิทธิพลของพุทธศาสนาลังกาวงศ์	#
2541			
	ชาติชาย พณานานนท์	“การวิจัยประวัติศาสตร์” และ “การเขียนเค้าโครงการวิจัยประวัติศาสตร์”	#
	ธงชัย วินิจจะกุล	“การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของอดีต: ประวัติศาสตร์ใหม่ในประเทศไทยหลัง 14 ตุลาคม” ⁴⁹	#
	ธเนศ วงศ์ยานนาวา	“ผีของมาร์กซ์” และ “ผีในมาร์กซ์” : ข้อวิจารณ์ประวัติศาสตร์นิยมของฟ็อดเดอร์และอัลธุสแซร์	#
		“ประวัติศาสตร์นิยม: จาก Giambattista Vico สู่อันโตนิโอแกรมสกี”	#
	พรเพ็ญ อันตระกูล (แปล)	“นักสังคมวิทยาและนักประวัติศาสตร์”	#
	วินัย พงศ์ศรีเพียร	“ประวัติศาสตร์กับการศึกษา”	#
2542			
	จิราνούช โสกา	บันทึกเรื่องผู้หญิงในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย.	#
	ธีระ นุชเปี่ยม	“โลกาภิวัตน์กับประวัติศาสตร์นิพนธ์”	#
	ธเนศ วงศ์ยานนาวา	“ประวัติศาสตร์และสหวิทยาการ : ชาตินี้เราคงรักกันไม่ได้”	#
	วินัย พงศ์ศรีเพียร	“มิลล์ญูปี ๒๐๐๐ ความหมายทางปรัชญาประวัติศาสตร์ทฤษฎี”	#
	วีระศักดิ์ กิตติวรรณนท์	การศึกษาการพรรณนาการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์จาก ‘สยามยุคเก่า’ เป็น ‘สยามยุคใหม่’ พ.ศ. 2367-2411	#
2543			
	ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ	สถานภาพไทยศึกษา : การสำรวจเชิงวิพากษ์. (รวมบทความ)	#
	ธเนศ วงศ์ยานนาวา	“อภัยวิถี : เทววิทยาทางการเมือง ความทรงจำ และความหลงลืมของประวัติศาสตร์ไทย”	#
	นิธิ เอียวศรีวงศ์	“คำแก้ตัวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความคิด”	#

⁴⁹ กุลลดา เกษบุญชู (แปล)

ปีที่พิมพ์ เผยแพร่	ชื่อผู้แต่ง, บรรณธิการ	ชื่อเรื่อง	ว. / น. / บ.
	ภมรี สุระเกียรติ	“เสภาเรื่องพระราชพงศาวดารประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยที่ไม่ควรมองข้าม”	#
	สมชัย สายสุขสวัสดิ์	“หลักฐานประวัติศาสตร์ไทย : การจำแนกประเภทจดหมายเหตุในประชุมพงศาวดาร”	#
		“หลักฐานประวัติศาสตร์ไทย : การจำแนกพงศาวดารในประชุมพงศาวดาร”	#
	อานันท์ กาญจนพันธุ์	ความคิดทางประวัติศาสตร์และศาสตร์ของวิจิตรคิด. (รวมบทความ)	#
2544			
	ฉลาดชาย รมิตานนท์	“ประวัติศาสตร์ กับ ‘สตรีศึกษา’”	#
	แถมสุข นุ่มนนท์ และคณะ	สถานภาพงานวิจัยสาขาประวัติศาสตร์ในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2503-2535	#
	ธงชัย วินิจจะกุล	“ประวัติศาสตร์ไทยแบบราชาชาตินิยมฯ”	#
		“การศึกษาประวัติศาสตร์แบบ Postmodern”	#
	พรณี บัวเล็ก	การศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย : บทสำรวจสถานะความรู้	#
	วรรณษา คชงาม	การศึกษาวิเคราะห์ประวัติศาสตร์นิพนธ์ล้านนา ระหว่าง พ.ศ.2441-2541	#
	สายชล ลัตยานุรักษ์	“ปัญญาชนนักประวัติศาสตร์ : ศ.ดร. นิธิ เอียวศรีวงศ์”	#
2545			
	แถมสุข นุ่มนนท์	เจาะเวลาหาอดีต หลักฐานประวัติศาสตร์ไทย	#
		“ประเด็นสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย”	#
	ธีระ นุชเปี่ยม	“Postmodernist History” วิฤตหรือความก้าวหน้าทางประวัติศาสตร์?	#
	นภาพร อติวานิชยพงศ์	“ภารกิจทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมือง”	#
	นิธิ เอียวศรีวงศ์	การเมืองของประวัติศาสตร์และความทรงจำ (รวมบทความ)	#
	พัฒนพงศ์ ประคัลภ์พงศ์	“บทนำ : ประวัติศาสตร์กับวัฒนธรรม”	#
	ยงยุทธ ชูแว่น	“ความสำคัญและขอบเขตของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในปัจจุบัน”	#
	วรพร ภู่งศ์พันธุ์	“แนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจอยุธยา”	#
	วัชรระ ลินธูประมา	“ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณในบริบทการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย”	#

ปีที่พิมพ์ เผยแพร่	ชื่อผู้แต่ง, บรรณธิการ	ชื่อเรื่อง	ว. / น. / บ.
	วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ	“สาระประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยและข้อเสนอเกี่ยวกับแบบศึกษาประวัติศาสตร์นิพนธ์อยุธยา”	#
	สุธัชชัย ยิ้มประเสริฐ	“ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไพร่”	#
	อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์	นิเวศประวัติศาสตร์ : พรมแดนความรู้	#
2546			
	ฉัตรทิพย์ นาถสุภา	“เมื่อวานนี้ วันนี้และพรุ่งนี้ของการศึกษาประวัติศาสตร์”	#
	ธเนศ วงศ์ยานนาวา	“Postmodernization as the Anglo-Americanization of Contemporary French Thought and the Re-Modernization of Postmodern Thai Studies : A Historical Trajectory of Thai Intellectuals”	#
	วารุณี โอสธามย์	“งานเขียนประวัติศาสตร์ผู้หญิงในสังคมไทย”	#
	วินัย พงศ์ศรีเพียร	วันวาร กาลเวลา แลนานาศักราช	#
	สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล	“๒๔ มิถุนา’ วันชาติไทย : การตีความ ๔ แบบ”	#
	อดิศร คักดีสูง	“การศึกษาประวัติศาสตร์แบบ Post Modern : ประวัติศาสตร์...ความจริงหรือวาทกรรม”	#
		“Postmodernism กับประวัติศาสตร์”	#

จากการจัดลำดับเวลาการเผยแพร่งานแต่ละชิ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2515-ปัจจุบัน (2546) ผู้รวบรวมพิจารณาว่าสถานภาพของการศึกษาปรัชญาประวัติศาสตร์-ประวัติศาสตร์นิพนธ์และวิธีการศึกษาในช่วงเวลาดังกล่าวมีลักษณะที่น่าสนใจหลายประการ โดยเหตุนี้ผู้รวบรวมจึงใคร่เสนอภาพโดยคร่าวของสถานภาพการศึกษาอย่างไรก็ดีความเห็นที่จะเสนอในข้อเขียนต่อไปนี้เป็นสรุปขึ้นจากข้อมูลอันจำกัด ทั้งในแง่ปริมาณและชนิดของหลักฐาน ดังนั้นโดยตัวของมันเองจึงอาจไม่มีประโยชน์เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับสถานภาพการศึกษาซึ่งวิเคราะห์จากข้อมูลที่จัดทำโดยใช้เกณฑ์อื่น

สังเขปสถานภาพการศึกษาปรัชญาประวัติศาสตร์-ประวัติศาสตร์นิพนธ์และวิธีการศึกษา

...แต่ที่จริงแล้วการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย (ซึ่งเป็นผลให้เกิดประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย) มิได้มีความก้าวหน้าอย่างสม่าเสมอจากจุดเริ่มต้นมาจนปัจจุบันนี้แต่มี

บางช่วงที่การศึกษาประวัติศาสตร์ไทยออกจะตึกคักเป็นพิเศษ และได้รับความสนใจในวงกว้างจากสังคมชนชั้นสูง (หรือพวกที่มีการศึกษาสามารถทั้งในทางความรู้และเศรษฐกิจที่จะอ่านได้) และก็มีบางช่วงที่การศึกษาประวัติศาสตร์ไทยซบเซาลง อันเป็นสมัยที่ความสนใจของชนชั้นสูงต่อประวัติศาสตร์ไทยลดลง

“๒๐๐ ปี ของการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยและทางข้างหน้า”
นิธิ เอียวศรีวงศ์

โดยทั่วไปนิยมถือวาระยะเวลาตั้งแต่ครั้งหลังทศวรรษ 2510 คือจุดเปลี่ยนของการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย ปรากฏการณ์สำคัญก็คือการขยายตัวของนักวิชาการประวัติศาสตร์จากเดิมที่จำกัดตัวอยู่กับกลุ่มคนแคบๆ มาสู่คนจำนวนมาก อันเป็นผลจากแรงผลักดันทั้งทางการเมืองและสังคม และกล่าวได้ว่าการสร้างงานในกลุ่มปรัชญาประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์นิพนธ์-วิธีการศึกษา คงดำเนินไปภายใต้กระแส

เดียวกันกับการเขียนงานประวัติศาสตร์อื่นๆ อย่างไรก็ตามก็ตามจากการพิจารณาในสามมุมมอง คือ มุมมองด้านปริมาณ ด้านคุณภาพ และการนำเข้าความคิด ผู้รวบรวมพบว่าสถานะการศึกษาปรัชญาประวัติศาสตร์-ประวัติศาสตร์นิพนธ์-วิธีการศึกษามีข้อพิจารณาบางประการซึ่งน่าสนใจ⁵⁰ โดยขอทดลองเสนอว่า “สมัยนิยมของการสร้างงานในกลุ่มนี้สามารถแบ่งได้ 3 ระยะเวลา (ซึ่งผู้รวบรวมเองไม่มั่นใจนักต่อการขึ้นป้ายในครั้งนี่) ระยะเวลาที่หนึ่ง ระหว่างปี 2516-2519, ระยะเวลาที่สอง ระหว่างปี 2522-2527 และระยะที่สาม คือระหว่างปี 2538-ปัจจุบัน” โดยในการนำเสนอผู้รวบรวมจะเน้นไปที่ระยะที่สองและสามเป็นสำคัญ

เริ่มจากในด้านปริมาณ จำนวนงานเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในระยะต้นทศวรรษ 2520 โดยเฉพาะตั้งแต่ปี 2522 หลังจากที่เคยเฟื่องฟูมาก่อนในช่วงปี 2518-2519 และซบเซาไปในระหว่างปี 2520-2521 ในการนี้วารสารที่สำคัญ ได้แก่ รวมบทความประวัติศาสตร์ (เริ่มเผยแพร่ปี 2523) วารสารธรรมศาสตร์ และตามมาด้วยวารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง (เริ่มเผยแพร่ปี 2524) ได้กลายเป็นเวทีในการถกเถียงและนำเสนอผลงานอย่างคึกคัก สภาวะดังกล่าวขึ้นถึงจุดสูงสุดในปี 2525 และคงตัวอยู่ราว 3 ปีจนถึงปลายทศวรรษ 2520 จึงเริ่มซบเซาลงอีกและต่อเนื่องไปจนถึงกลางทศวรรษ 2530 อย่างไรก็ตามจำนวนงานเพิ่มสูงอีกครั้งตั้งแต่ปี 2538 และเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบัน

การเพิ่มพูนของการผลิตงานในกลุ่มปรัชญาประวัติศาสตร์-ประวัติศาสตร์นิพนธ์-วิธีการศึกษา ในระยะกลางทศวรรษ 2520 (ระยะที่สอง) นี้อาจสันนิษฐานได้ว่าส่วนหนึ่งมีที่มาจากบทบาทของนักวิชา

การรุ่นใหม่ที่จบการศึกษาจากต่างประเทศ (ผลจากนโยบายผลิตเทคโนโลยีและทุนอเมริกันในสมัยสฤทธิ) อย่างไรก็ตามก็ดีเงื่อนไขที่มีส่วนส่งเสริมสภาพเฉพาะดังกล่าวก็คือการปะทะสังสรรค์ระหว่างนักวิชาการในสาขาวิชาประวัติศาสตร์กับนักวิชาการต่างสาขา เช่น ชัยอนันต์ สมุทวณิช, สมบัติ จันทรวงศ์, ลิขิต วีระเวทิน, กาญจนากนกศักดิ์ แก้วเทพ, สุเทพ สุนทรภัสช์, อานันท์ กาญจนพันธุ์, สุมาลี วีระวงศ์ ฯลฯ (หรือที่ชาญวิทย์เรียกว่า “มนุษย์ต่างดาว”) ซึ่งมีที่มาจากการพยายามทำความเข้าใจ identity ของสิ่งต่างๆ ที่ถูกขึ้นป้ายว่าเป็นแบบไทย เช่น สถาบันการเมือง-ศาสนา-สังคม-วัฒนธรรม ฯลฯ (ผลสะท้อนของวิกฤตการณ์ทางการเมืองในปลายพุทธทศวรรษ 2510) นอกจากนั้นสภาวะการถกเถียงทางวิชาการที่เข้มข้นของยุคนี้ยังได้เอื้อต่อการกำเนิดของงานระดับคลาสสิกหลายชิ้น โดยเฉพาะงานของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ซึ่งได้รับการจัดให้อยู่ในระดับต้นในกลุ่มของงานเหล่านั้น และเป็นที่ยอมรับว่างานในระยะนี้ของเขาได้ “ส่งผลกระทบ” ต่อวงวิชาการประวัติศาสตร์ (ที่มีใช้ประวัติศาสตร์ทางการของรัฐ)⁵¹ นอกจากนิธิแล้วนักวิชาการซึ่งให้ความสนใจเขียนงานในหัวข้อปรัชญาประวัติศาสตร์-ประวัติศาสตร์นิพนธ์-วิธีการศึกษา ทั้งงานของพวกเขาเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายว่ามีความสำคัญ ได้แก่ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, (ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ) ศรีศักร วัลลิโภดม (โบราณคดี-ประวัติศาสตร์), สุเทพ สุนทรภัสช์ (มานุษยวิทยา-ประวัติศาสตร์), กอบแก้ว สุวรรณทัต-เพียร, ฉลอง สุนทราวาณิชย์ ตามติดด้วย พรเพ็ญ อันตระกูล และ สมเกียรติ วันทะนะ⁵²

ในแง่การนำเข้าความคิดจากโลกวิชาการตะวัน

⁵⁰อนึ่ง จำเป็นต้องพิจารณาว่าการนำเสนอกลุ่มงานประเภทดังกล่าวเกี่ยวพันอย่างแยกไม่ออกกับแนวโน้มกระแสนิยมทางการศึกษาของวงวิชาการประวัติศาสตร์ในขณะนั้น พอๆ กับความสนใจและเงื่อนไขเฉพาะตัวของผู้เขียน

⁵¹ตัวอย่างที่ดีของงานเหล่านั้นได้แก่ *ประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์ในพระราชพงศาวดารอยุธยา* (2523), *หลักฐานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย* (2525) เป็นต้น

⁵²นักวิชาการในกลุ่มนี้ หลายคนเริ่มผลิตผลงานมาตั้งแต่ทศวรรษ 2510 เช่น นิธิ, ศรีศักร, กอบแก้ว, ฉลอง เป็นต้น อนึ่ง หากพิจารณาโดยละเอียดจะเห็นว่าในบางช่วงปีแม้จะมีปริมาณงานที่นำเสนอจำนวนมาก แต่ก็ไม่ปรากฏชิ้นงานที่สำคัญในระดับ “ส่งผลกระทบ” ซึ่งในประเด็นนี้เงื่อนไขในเรื่องกระแสนิยมการศึกษาประวัติศาสตร์น่าจะไม่สามารถอธิบายได้ชัดเจนเท่าไรนัก การพิจารณาจากเงื่อนไขเรื่องสภาวะทางการเมือง-สังคมหรือเหตุการณ์ในขณะนั้นๆ ประกอบกันไปอาจจะช่วยอธิบายได้ดีกว่า

ตก ความคิดให้มีการทบทวนแนวทางการศึกษา ประวัติศาสตร์ได้เริ่มต้นตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2510 (และอาจย้อนหลังไปได้ถึงช่วงปีที่ จิตร ภูมิศักดิ์ เขียน โหม่นหน้าศักดิ์นาไทย กระนั้นงานส่วนใหญ่ของจิตรเผยแพร่ในวงกว้างเมื่อเข้าสู่ครึ่งหลังทศวรรษ 2510) โดยอาจถือ ชาอวิทย์ เกษตรศิริ เป็นตัวแทนของช่วงเวลาดังกล่าวได้ จากข้อเขียนทั้งในเชิงปรัชญาประวัติศาสตร์ และประวัติศาสตร์นิพนธ์ อย่างไรก็ตามบทบาทของชาอวิทย์ถูกทดแทนด้วยงานที่ทรงพลังกว่าของนิธิในช่วงต้นและกลางทศวรรษ 2520

ทั้งนี้ในช่วงปลายทศวรรษ 2510 จนถึงต้น 2520 นี้เองที่ปรากฏข้อเขียนเกี่ยวกับปรัชญาประวัติศาสตร์มาร์กซิสต์เป็นจำนวนมาก ไม่น่าสงสัยเลยว่างานเหล่านี้จำนวนไม่น้อยถูกเขียนขึ้นโดยนักวิชาการฝ่ายเสรีนิยม ซึ่งในจำนวนนั้นบางรายวิจารณ์ความคิดมาร์กซิสต์ผ่านงานของจิตร สิ่งที่น่าสนใจคือหลังจากที่นักศึกษาซึ่งเคยเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย กลับสู่เมือง กลุ่มคนเหล่านี้ได้เป็นพลังอันสำคัญร่วมกับนักวิชาการฝ่ายซ้ายที่มีอยู่เดิมในการถกเถียง/ทบทวนปรัชญา-วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ในแนวทางของมาร์กซ์ โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องวิธีการผลิตและการเปลี่ยนผ่านยุคสมัยของประวัติศาสตร์ไทย⁵³ นอกจากนั้น คนกลุ่มดังกล่าวนี้เองได้กลายมาเป็นกลุ่มผู้นำเข้าวิธีการใหม่สำหรับศึกษาประวัติศาสตร์ไทย โดยเฉพาะวิธีการแบบ structuralism และ post-structuralism. การนำเข้าความคิดดังกล่าวมีที่มาตั้งแต่กลางทศวรรษ 2520 และคล้ายว่าวิธีการแบบใหม่นี้ได้กลายเป็นทางออกสำหรับนักวิชาการฝ่ายซ้ายที่ “ตาสว่าง” (disillusion) ความคิดทันสมัยเหล่านี้เผยแพร่สู่นักวิชาการ

หัวก้าวหน้าอื่นๆ อย่างรวดเร็วแม้จะเป็นไปในวงแคบ ในเวลานั้นนักประวัติศาสตร์ที่มีความคิดก้าวหน้า เช่น นิธิ เอียวศรีวงศ์, สมเกียรติ วันทะนะ, ธงชัย วินิจจะกุล เป็นต้น (ควรกล่าวในที่นี้ด้วยว่าในจำนวนนั้นหลายท่านมิใช่ซ้าย) คือผู้ริเริ่มในการนำวิธีการแบบใหม่มาทดลองใช้ในงานของพวกเขา ไม่น่าแปลกใจหากการอ่านงานของทั้งสองจะได้กลิ่นของ Clifford Geertz, Michel Foucault หรือ Hayden White. อย่างไรก็ดี แม้แนวทางใหม่จะเริ่มแพร่หลายในหมู่นักศึกษาประวัติศาสตร์ กระนั้นความนิยมดังกล่าวคงกระจุกตัวอยู่ในหมู่นักวิชาการบางสำนัก บางกลุ่ม และให้ถึงที่สุดก็คือ บางคน เท่านั้น แนวทางการศึกษาแบบใหม่นี้จะแพร่หลายมากขึ้นโดยเฉพาะในหมู่นักศึกษาประวัติศาสตร์ความคิดตั้งแต่ครึ่งหลังของทศวรรษ 2530

เมื่อเข้าสู่ต้นทศวรรษ 2530 สถานภาพการนำเสนองานในกลุ่มนี้ได้ตกอยู่ในสภาพขบเซาอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งดูจะเป็นสถานการณ์ที่พอจะคาดเดาได้ตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2520 ดังที่นิธิได้แสดงออกถึงความกังวลของเขาผ่านบทความเรื่อง ๒๐๐ ปี ของการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยและทางข้างหน้า (2529) และรวมถึงบทสนทนาของสมเกียรติ วันทะนะที่มีต่อบทความชิ้นนี้เรื่อง ประวัติศาสตร์ไทยในทศวรรษที่ผ่านมา 2520-2530 (2531) ซึ่งแม้ท่าทีของฝ่ายหลังจะดูมีความหวังมากกว่าก็ตาม กระนั้นสภาพความเป็นจริงก็ดูไม่หนีไปจากสิ่งที่นิธิคาดการณ์ไว้เท่าไรนัก

อะไรคือสาเหตุของสภาพการณ์ดังกล่าว? หากเชื่อตามสมมติฐานที่นิธิเคยเสนอไว้ในงานชิ้นข้างต้นก็คงจะต้องกล่าวว่า ช่วงต่อระหว่างปลายทศวรรษ 2520-ต้น 2530 เป็นช่วงเวลาที่ยุทธศาสตร์ไทยสงบราบคาบจาก

⁵³ เฉพาะในประเด็นแรกซึ่งมีกลุ่มดัดจริตเป็นแรงผลักดันนั้นได้มีส่วนอย่างสำคัญต่อแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นซึ่งต่อมาได้กลายรูปมาสู่การศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจหมู่บ้านไทย และเมื่อผสมผสานเข้ากับกระแสนิยมการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่นำโดย ศรีศักร วัลลิโภดม และ ธิดา สาระยา (อันที่จริงกระแสนิยมดังกล่าวมีมาตั้งแต่ทศวรรษ 2510) ผลของมันกลับช่วยเสริมพลังให้แก่วาทกรรมเรื่อง “ความเป็นไทย” ได้อย่างคาดไม่ถึง โดยปรากฏผ่านปฏิบัติการทางวาทกรรม (discursive practice) เช่น บทความเสนอแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและประวัติศาสตร์บอกเล่า ทั้งนี้หากไม่นับงานของศรีศักรและธิดาซึ่งอาจถือได้ว่าเป็น “ขาประจำ” อยู่แล้ว ตัวอย่างได้แก่ งานของ สุเทพ (2522), ศรีสุรางค์ (2523), สุมาลี และ สุภัญญา (2535), สุภรณ์ (2535), ญัญจวดี (2537), มัทนา (2538), อานันท์ (2543), ยงยุทธ (2545) เป็นต้น และหากจะเก็บสถิติให้เห็นปริมาณที่แท้จริง ผู้รวบรวมเชื่อว่าน่าจะเป็นกลุ่มงานในประเภท methodology ที่มากที่สุด

ทั้งนี้ ผู้รวบรวมขอเสนอข้อสังเกตเบื้องต้นบางประการว่า แนวทางการศึกษา “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” ไม่เคยบรรลุผลสำเร็จโดยเนื้อแท้เลยในบริบทของประวัติศาสตร์ไทยกระแสหลัก บางที มุมมองแบบ Totality อาจสอดคล้องกับการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ไทยมากกว่ากระมัง?

ภัยคุกคามทางการเมืองอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน และย่อมเป็นช่วงเวลาที่ยืนชั้นสูงของไทยมั่นใจต่ออนาคตของตัวเองอย่างยิ่ง⁵⁴ อย่างไรก็ตามความซบเซาของการสร้างงานในช่วงเวลานี้ต้องการคำอธิบายที่มีพลังมากกว่าที่กล่าวมา เพราะอย่างน้อยสิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่าความรู้สีกม่นใจของชนชั้นสูงก็คือ ปริมาณนักศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ระดับมหาบัณฑิตที่แปรผันสวนทางกับเศรษฐกิจฟองสบู่ของไทยในช่วงเวลานั้น ทั้งนี้ความซบเซาของการผลิตงานในช่วงนี้ชวนให้เชื่อว่านักวิชาการประวัติศาสตร์ที่ยังคงผลิตงานของตนต่อมานั้นน่าจะเป็นผลจากแรงจูงใจส่วนบุคคลเป็นหลัก

เหตุการณ์พฤษภาทมิฬในปี 2535 อาจมีอิทธิพลทางอ้อมอยู่บ้างต่อการกลับมาเฟื่องฟูอีกครั้งของการสร้างงานในกลุ่มนี้ แม้จะต้องใช้เวลาบ่มเพาะอยู่ถึง 3 ปี จึงจะสามารถเห็นถึงผลกระทบที่ชัดเจนก็ตาม ซึ่งโดยตัวมันเองช่วยตอกย้ำถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิกฤตการณ์ทางการเมืองกับการเฟื่องฟูของวงวิชาการประวัติศาสตร์ไทย ในด้านหนึ่ง การวางแผงของ series รวมบทความนิธิ เอียวศรีวงศ์ซึ่งประกอบด้วยชาติไทย, เมืองไทย, แบบเรียน และอนุสาวรีย์ - กรุงเทพฯ, พระเจ้าตากฯ และประวัติศาสตร์ไทย - ผ้าขาวม้า, ผ้าซิ่น, และกางเกงใน - โขน, คาราวาน, น้ำเน่า และหนังไทย, - ปากไก่และใบเรือ (พิมพ์ครั้งที่สอง) ในปี 2538 สะท้อนให้เห็นถึงการตอบสนองทางการเมืองที่มีต่ออารมณ์แห่งยุคปฏิรูปการเมืองได้ไม่น้อย และคงไม่อาจปฏิเสธว่ากระแสเฟื่องฟู (แม้ไม่อาจเทียบเท่าได้กับระยะที่ 2) ของการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยในระยะที่ 3 นี้ โดยเฉพาะโครงการศึกษามากมายที่ผุดขึ้นราวดอกเห็ดนั้นส่วนหนึ่งได้รับอานิสงส์จากการกำเนิดของสำนักงานสนับสนุนการวิจัย ในปี 2535⁵⁵

สภาวะการณ์ที่น่าสนใจประการหนึ่งของทศวรรษ 2530 น่าจะอยู่ที่การแพร่ขยายของกระแสความคิดที่นิยมเรียกว่า “Postmodernism” ซึ่งได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว

ในวงวิชาการประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่ครั้งหลังทศวรรษ 2530 และดูจะเป็นเรื่องที่แม้แต่นักวิชาการประวัติศาสตร์ที่ไม่สนใจเรื่องวิธีวิทยา (methodology) “จำเป็นต้องพูดถึง” ในทศวรรษ 2540 ดังเห็นได้จากการจัดประชุมของสมาคมประวัติศาสตร์แห่งประเทศไทยในปี 2545 ในจำนวนนักวิชาการที่เขียนงานในกลุ่มนี้ อีระ นุชเปี่ยม, ธงชัย วินิจจะกุล และธเนศ วงศ์ยานนาวา ดูจะเป็นมือวางระดับต้นที่ผลิตงานออกมาอย่างต่อเนื่อง กล่าวเฉพาะธเนศ บทบาทในการนำเข้าความคิดของ Michel Foucault ของเขานั้นเริ่มต้นมาตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2520 ส่วนอีระผู้หันเหความสนใจจากอินโดจีนสู่ Postmodernism งานเขียนที่เผยแพร่อย่างเป็นทางการเริ่มต้นในปี 2536 กับบทความเรื่อง ภาษา/ความหมาย/ความเป็นจริง บันทึกความคิดร่วมสมัย และนับจากนั้นงานในหัวข้อนี้ของเขาก็ออกมาอย่างต่อเนื่องจนปัจจุบันอย่างไรก็ตามพิจารณาอย่างเคร่งครัดตามสถานะวิชาชีพ ทั้งสองย่อมเป็นนักรัฐศาสตร์ โดยวิชาชีพนักประวัติศาสตร์แล้ว บุคคลที่ควรกล่าวถึงมากที่สุดในฐานะผู้ประกาศใช้แนวทางหรือสร้าง (Deconstruction) อย่างเป็นทางการกับประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยก็คือ ธงชัย วินิจจะกุล ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัย Wisconsin-Madison และควรจะกล่าวด้วยว่าธงชัยน่าจะเป็นนักประวัติศาสตร์ไทยคนแรกๆ ที่นำแนวทางดังกล่าวมาใช้อย่างวิพากษ์ ดังสามารถพิจารณาจากข้อคิดเห็นซึ่งปรากฏในงานเรื่อง *วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์แบบวงศาวิทยา* (2534)

ในบรรดางานเขียนเกี่ยวกับประเด็น Postmodern ในวิชาประวัติศาสตร์ งานเรื่อง *การศึกษาประวัติศาสตร์แบบ Postmodern* (2544) ของธงชัย วินิจจะกุล และ “*Postmodernist History*” *วิกฤตหรือความก้าวหน้าทางประวัติศาสตร์?* (2545) ของอีระ นุชเปี่ยม คงเป็นงานเบื้องต้นชิ้นสำคัญสำหรับนักเรียนประวัติศาสตร์ไทย

⁵⁴นิยามของคำว่า “ชนชั้นสูง” ในที่นี้ ผู้รวบรวมใช้ตามความหมายซึ่งนิธิได้กล่าวไว้ในบทความชิ้นข้างต้นอันเป็นความหมายอย่างกว้างและอยู่ในบริบท

⁵⁵อย่างไรก็ตามมีข้อถกเถียงประการหนึ่ง คือ ลักษณะการถกเถียงในเชิงทฤษฎีและวิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างเข้มข้นซึ่งเคยคึกคักเมื่อต้นและกลางทศวรรษ 2520 กลับไม่ฟื้นคืนมาในระยะที่สามนี้ ซึ่งสำหรับประเด็นดังกล่าว สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ได้เสนอ argument เกี่ยวกับลักษณะวิพากษ์น้อยลงของวงวิชาการไทยที่สะท้อนลักษณะบางประการของปัญญาชนไทยปัจจุบันไว้อย่างน่าสนใจ